

YRITTÄJYYSKASVATUS OSANA OPPILAITOSTEN INNOVAATIOTOIMINTAA

SHAKE – innovaatiokokeilujen uusi malli

Maisa Kantanen, Pekka Hytinkoski & Marja Wickström (toim.)

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

Maisa Kantanen, Pekka Hytinkoski & Marja Wickström (toim.)

YRITTÄJYYS- KASVATUS OSANA OPPILAITOSTEN INNOVAATIO- TOIMINTAA

SHAKE – innovaatiokokeilujen uusi malli

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa

EU:lta
2014–2020

XAMK KEHITTÄÄ 43

KAAKKOIS-SUOMEN AMMATTIKORKEAKOULU
MIKKELI 2018

© Tekijät ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Kannen kuva: Darcmedia

Taitto- ja paino: Grano Oy

ISBN: 978-952-344-086-9 (nid.)

ISBN: 978-952-344-088-3 (PDF)

ISSN: 2489-2467 (nid.)

ISSN 2489-3102 (verkkojulkaisu)

julkaisut@xamk.fi

LUKIJALLE

Ei ole sattumaa, että juuri yrittäjyyskasvatus on saanut paljon painoarvoa SHA-KE – innovaatiokokeilujen uusi malli -hankkeessamme. Tässä hankkeen toisessa julkaisussa *Yrittäjyyskasvatus osana oppilaitosten innovaatiotoimintaa* on teemana kokeilukulttuurin soveltaminen ja opitun hyödyntäminen työelämässä ja yhteistyöverkoston eri tarpeissa. Julkaisun tavoitteena on kertoa opetushenkilöstölle sekä opetuksen kehittämisen parissa työskenteleville kiinnostavista kokeiluista. Julkaisu rakentuu seuraavasti: ensimmäinen osa sisältää artikkelit, jotka liittyvät opetuksen ja opettajuuden kehittämiseen, ja toinen osa sisältää puolestaan artikkelit, jotka linkittävät teemaa työelämäyhteistyöhön ja yrittäjyyteen. Myös tulevaisuusnäkökulma on mukana – miten hankkeessa tehtyä ja opittua on mahdollista hyödyntää jatkossa.

Tämän julkaisun osassa 1, Opetuksen ja opettajuuden kehittäminen, teemaa avataan artikkeleissa, joista ensimmäisessä Maisa Kantanen esittelee opettajien pedagogisen koulutuksen osana innovaatiotoiminnan käytänteiden kehittämistä. Opettajuuden muutoksessa tehtävänkuvat laajenevat muun muassa erilaiseen verkostotyöhön. Jatkuvalla täydennyskoulutukselle nähdään tarvetta tulevaisuudessaakin.

Kristiina Kinnunen selvittää artikkelissaan yrittäjyyskasvatuksen kokeilukulttuurin hyödyntämistä pedagogiikan näkökulmasta Belgiassa toteutuvan Erasmus-opettajavaihtotehtävän sisällön suunnitteluprosessissaan. Mia Pesonen kuvaa puolestaan samaisen osa 1 -kokonaisuuden artikkelissaan, kuinka palvelumuotoilua hyödyntäen kehitettiin uutta Brändinä Minä Oy -verkkokurssia. Kurssin suunnitteluprosessissa moniammatillinen ryhmä opiskelijoita, yrittäjiä, opettajia ja hanketoteuttajia suunnitteli yhdessä verkkokurssin askelmerkit sekä runsaasti ajankohtaisia, toteuttamiskelpoisia sisältöjä. Tämän osan viimeisessä artikkelissa Pekka Hytinkoski puolestaan vertailee uusvanhoja osuuskuntayrittäjyyden verkko-opetuksen linjauksia.

Tämän julkaisun osassa 2, Työelämäyhteistyö ja yrittäjyys, teemaa avaavat Johanna Koposen ja Vesa Liukkosen artikkelit, jotka käsittelevät Nuori Yrittäjyys (NY)-toiminnan tarjoamia kokemuksia messujen, kilpailujen ja NY 24h-leirien tuoman annin osalta. Seuraavaksi Taisto Hirvonen kuvaa artikkelissaan Pieksämäen alueen monipuolista työelämä- ja oppilaitosyhteistyötä selvityksineen, haastatteluineen, koulutuksineen ja toimintatapojen mallinnuksineen sekä saatuja oi-

vallisia kokemuksia yrittäjyyskasvatusteemaisesta hankeyhteistyöstä. Viimeisessä artikkelissa Pekka Hytinkoski tarkastelee artikkelissaan opiskelijayrittäjyyden tulevaisuuden näkymiä. Jatkossakin opiskelijayrittäjyys näyttäytyy kanavana, jossa nuoret voivat edistää opintojaan, ansaita rahaa ja hankkia työkokemusta, mutta samalla myös kehittää ja testata uusia palvelu- ja tuoteideoitaan.

SHAKE – innovaatiokokeilujen uusi malli -hanke on testannut, konseptoinut ja pilotoinut ilmiöpohjaiseen oppimiseen perustuvia uuden yrittäjyyden ja innovaatioiden tukemisen kokeiluja. Tämä on tapahtunut eri kouluasteiden opetushenkilöstön yrittäjyys-, työelämä- ja innovaatio-osaamista kasvattamalla sekä innostamalla uuteen, rohkean ketterään kokeilukulttuuriin. Hankkeessa on pyritty luomaan eri oppilaitosasteet ylittävä, elinkeinoelämän kanssa yhteinen opintomalli, joka osaltaan tukee oppilaitoksesta toiseen – sekä työhön ja yrittäjyyteen – siirtymistä. Hanketta on toteutettu ajalla 1.4.2016–30.6.2018 ja sitä on rahoittanut Etelä-Savon ELY-keskus Euroopan sosiaalirahastosta. Hallinnoijana toimivan Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun Pienyrityskeskuksen ohella hanketta ovat osatoteuttaneet Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti, Otavan Opisto sekä Etelä-Savon ammattiopisto (Esedu).

Maisa Kantanen, Pekka Hytinkoski ja Marja Wickström (toim.)
Mikkeli 30.4.2018

KIRJOITTAJAT

Taisto Hirvonen, insinööri (YAMK), kehittäispäällikkö
Etelä-Savon Koulutus Oy

Pekka Hytinkoski, KM, tohtoriopiskelija, verkko-opetuskoordinaattori
Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti

Maisa Kantanen, KTM, projektipäällikkö
Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Kristiina Kinnunen, KTM, lehtori
Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Johanna Koponen, KTM, yrittäjyyskoordinaattori
Etelä-Savon ammattiopisto

Vesa Liukkonen, KTM, yrittäjyyden opettaja
Etelä-Savon ammattiopisto

Mia Pesonen, tradenomi (ylempi AMK), digitaalisen oppimisen asiantuntija
Otavan Opisto

Marja Wickström, tradenomi, TKI-asiantuntija
Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, Pienyrityskeskus

SISÄLTÖ

LUKIJALLE.....	3
-----------------------	----------

KIRJOITTAJAT	5
---------------------------	----------

OSA 1: OPETUKSEN JA OPETTAJUUDEN KEHITTÄMINEN

OPETTAJIEN PEDAGOGINEN KOULUTUS OSANA INNOVAATIOTOIMINNAN

KEHITTÄMISTÄ.....	8
--------------------------	----------

Maisa Kantanen

VALMENNA JA KOKEILE – OMAN OPETUKSEN KÄRKIHANKKEET	20
---	-----------

Kristiina Kinnunen

ASIAKASLÄHTÖISTÄ KURSSISUUNNITTELUA – HENKILÖBRÄNDÄYS

TYÖNHAUSSA	28
-------------------------	-----------

Mia Pesonen

UUSVANHAT VERKKO-OPETUKSEN LINJAUKSET CO-OP NETWORK STUDIES

-OPINNOISSA.....	38
-------------------------	-----------

Pekka Hytinkoski

OSA 2: TYÖELÄMÄYHTEISTYÖ JA YRITTÄJYYSKASVATUS

YRITTÄJYYDEN AREENAT ETELÄ-SAVON AMMATTIOPISTOSSA	48
--	-----------

Johanna Koponen

RIKAS TOIMINTAVUOSI JA ETEENPÄINMENOA LIIKETALouden

NY-TOIMINNASSA	54
-----------------------------	-----------

Vesa Liukkonen

VERKOSTOT KOULUTUKSEN JA TYÖELÄMÄYHTEISTYÖN KEHITTÄMISEN

TUKENA	58
---------------------	-----------

Taisto Hirvonen

POHDINTAA OPISKELIJAYRITTÄJYYDEN MAHDOLLISUUKSISTA ETELÄ-SAVON

ALUEELLA	70
-----------------------	-----------

Pekka Hytinkoski

OSA 1: OPETUKSEN JA OPETTAJUUDEN KEHITTÄMINEN

OPETTAJIEN PEDAGOGINEN KOULUTUS OSANA INNOVAATIOTOIMINNAN KEHITTÄMISTÄ

Maisa Kantanen

SHAKE-hankkeessa pyritään luomaan ilmiöpohjaisesti ja kokeilukulttuuriin perustuen oppilaitosasteet ylittävä ja elinkeinoelämän kanssa yhteinen opintojakso, joka osaltaan tukee siirtymistä oppilaitoksesta toiseen sekä työhön ja yrittäjyyteen. Hankkeen tavoitteena on testata, konseptoida ja pilotoida ilmiöpohjaiseen oppimiseen perustuvia uuden yrittäjyyden ja innovaatioiden tukemisen kokeiluja. Yksi tavoitteista on lisätä eri kouluasteiden opetushenkilöstön yrittäjyys-, työelämä- ja innovaatio-osaamista. Hankkeen tavoitteet on yleisesti jaettu työpaketteihin, joista yksi on Innovaatioiden ja kokeilukulttuurin pedagoginen kehittäminen. Tämän paketin toimenpiteissä lisätään opettajien pedagogista ja innovaatio-osaamista sekä innostetaan uuteen toimintamalliin kokeilukulttuurin edistämiseksi.

KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELYÄ

Opettajien pedagogisella koulutuksella tarkoitetaan tässä hankkeessa järjestettävää vapaaehtoista täydennyskoulutusta opettajille. Koulutukset olivat avoimia kaikille Mikkelin alueen opettajille ja oppilaitosten henkilöstölle. Opettajilla on Suomessa hyvin korkeatasoinen peruskoulutus ja yliopistolta tai ammattikorkeakoulusta hankittu pedagoginen pätevyys. Kuitenkaan opettajankoulutuksen tarkoituksena ei ole tuottaa valmiita opettajia, vaan kasvatustieteen ammattilaisia, jotka ovat kehittymiskykyisiä ja pystyvät kyseenalaistamaan omaa toimintaansa ja joilla on akateeminen mielenkiinto oppimisen monimuotoisuutta kohtaan (Toivola, Peura & Humaloja 2017, 13). Siksi täydennyskoulutuksella on tärkeä merkitys opettajan työn kehittämisessä.

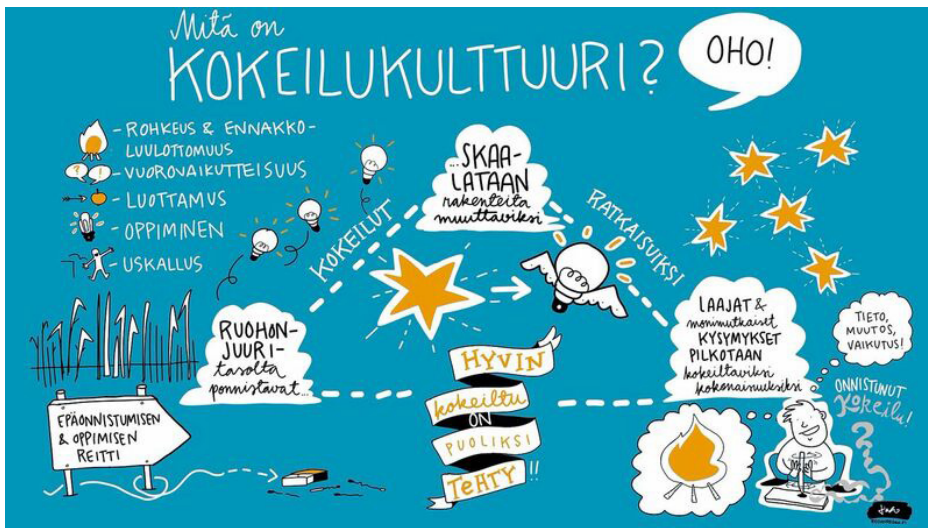
Innovaatiotoiminnan kehittämisellä tarkoitetaan tässä yhteydessä nimenomaan alueen oppilaitosten innovaatiotoiminnan kehittämistä ja sen tapahtumista sitä kautta alueen yrityksissä tai organisaatioissa. Innovaatio määritellään tässä Bergin (2013) näkemyksen mukaan, jossa pelkkä keksintö, idea tai uutuuselementti itsessään ei vielä riitä innovaatioiksi, vaan tarvitaan myös jonkinlainen prosessi, kuten liiketoimintamalli, sen hyödyntämiseksi. Tällöin prosessin lopputuloksena on innovaatio. Prosessimaisuus kuuluu siis kiinteästi innovaation käsitteeseen. Innovaatioon liittyy pohjimmiltaan myös uutuuden ja uudistusmielisyyden ajatuksia. (Tenhunen, Siltala & Keskinen, 2009, 19–21.) Tilastokeskus (2018) määrittelee innovaatiotoiminnan tarkoittavan kaikkia niitä toimenpiteitä, jotka tuottavat tai joiden tavoitteena on tuottaa uusia tai parannettuja tuotteita tai prosesseja eli innovaatioita.

Opetusalalla innovatiivisuus ymmärretään Tenhusen ym. (2009) tekemän tutkimuksen mukaan tavanomaisesta kouluopetuksesta poikkeamiseksi, jota kuvattiin pedagogisten käytänteiden ja opettajan ja oppilaiden roolin muuttumisena. Olennaista innovatiivisuudessa oli uudistusmielisyyden ja -kykyisyyden lisäksi vankka pedagoginen ammattitaito, joka mahdollistaa esimerkiksi monipuoliset työtavat. Innovatiivisille pedagogisille käytänteille on tyypillistä oppilaiden toimijuustilan lisääntyminen sekä oppilaiden välisen vuorovaikutuksen, yhteistyön tai yhteistoiminnallisuuden mahdollistaminen. (Tenhunen ym. 2009, 25.)

Innovaatiokokeilu on hankkeessa käytetty termi, jolle ei ole ns. virallista määritelmää. Se yhdistää innovaatiot ja kokeilun. SHAKE-hankkeessa ajatellaan innovaatiokokeilujen olevan mitä tahansa toimintaa, joka muuttaa olennaisesti opetusmenetelmiä tai -muotoja toivotun lopputuloksen suuntaan. Innovaatiokokeiluissa pyritään muuttamaan esimerkiksi opettajien ja opiskelijoiden työtapoja. Muutosten tavoitteena on parantaa oppimisen tuloksia ja tavoitteiden saavuttamista.

Ilmiöpohjaisuus on käsite, joka mainitaan SHAKE-hankkeen tavoitteissa, vaikka sitä yleensä käytetäänkin enemmän yleissivistävän koulutuksen puolella. Ilmiöpohjaisella opetuksella ja oppimisella tarkoitetaan oppiainerajoja rikkovaa ja tutkivaa otetta oppimiseen (OPH 2014). SHAKE-hankkeessa käsite laajennetaan tarkoittamaan myös oppilaitosrajat ylittävää, oikean maailman ilmiöitä aidossa kontekstissa tarjoavaa kokonaisvaltaista opetusta yritystoiminnan eri ilmiöihin liittyen.

Kokeilukulttuurilla tarkoitetaan toimintakulttuuria, joka sallii kokeilemisen luonnollisena osana toimintaa. Kokeilukulttuurissa painotetaan ajattelutavan muutosta aikaisempaan ja riskien ottamisen ja epäonnistumisen sietämisen kasvattamista. Kokeilukulttuurissa pyritään löytämään aidosti uusia tapoja tehdä ja kehittää, jolloin epäonnistuminen ajoittain on välttämätöntä. Oppiminen on tärkeää kaikessa kokeilukulttuurissa, mutta erityisesti oppilaitoksissa. Epäonnistumisista tulisi ottaa opiksi ja kokeiluja jatkaa niistä huolimatta. (Kokeileva Suomi 2017.) Kokeileva Suomi tarjoaa materiaaleissaan kuvan siitä, mitä kokeilukulttuuri on (kuva alla).

Kuva 1. <http://kokeilevasuomi.fi/materiaaleja>.

OPETTAJIEN PEDAGOGISEN KOULUTUKSEN MERKITYS INNOVAATIOTOIMINNAN KEHITTÄMISESSÄ

Organisaation kykyä innovoida ja oppia pidetään usein elintärkeänä sen selviytymisessä ja menestyksessä (Dai & Ducerick 2008). Toimintaympäristön muutokset ajavat myös oppilaitoksia hakemaan uusia tapoja toteuttaa opetusta ja tehdä yhteistyötä oppilaitosten ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Mikkelin alueella eri asteiden oppilaitosten yhteistyötä on ollut aiemminkin, mutta opittavaa toisilta riittää, ja kokemuksia kannattaa jakaa ja hankkia yhdessä. Oppilaitosten johdolla on tässä suuri vastuu. Suunnittelussa tai organisaation tasolla oppiminen ja tiedonhankinta ovat edellytyksiä muutokselle (Leifer & Steiner 2011, 154). Kuten

Ahokallio-Leppälä toi esille väitöskirjassaan (2016), organisaatiossa tapahtuvaa oppimista ja toimintojen uudistumista ei voida pitää itsestäänselvyyksinä. Tähän tarvitaan monenlaisia ja monen taseisia organisaation sisäisiä kehittämiseninterventioita sekä ennen kaikkea oppimisen ja osaamisen johtamista.

Oppilaitoksissa ja kouluissa tulee yleisesti tukea kokeilukulttuurin syntymistä. Kokeilujen pitää olla pedagogisessa mielessä perusteltuja ja linjassa opetussuunnitelman kanssa. Kokeilukulttuurin kautta oppilaat pystyvät saamaan arvokkaita kokemuksia elämää varten, kuten kokemuksen asiantuntijuuden kehittymisestä, epävarmuuden sietämisestä, uusien asioiden kohtaamisesta sekä muutoksen hallinnasta. Oppilaan tulisi omaksua toiminnan kautta asiantuntijan identiteetti. (Toivola ym. 2017, 113.) SHAKE-hankkeessa kokeiluja on tehty projektimaisina kokonaisuuksina yhteistyössä alueen yritysten kanssa. Näiden kokonaisuuksien on sanottu tuovan hyviä oppimistuloksia ja kehittävän oppijoiden yrittäjämäisiä ominaisuuksia (Ruskovaara, Pihkala, Rytölä & Seikkula-Leino, 2014).

Jo yli 20 vuotta sitten Niemi (1996) kuvasi artikkelissaan koulun ja opettajien laadun olevan keskeinen resurssi etsittäessä vastauksia jatkuvasti muuttuvan yhteiskunnan ja työelämän vaatimuksiin. Vaikka oppimista tapahtuu kaikkialla, lankeaa kouluille ja oppilaitoksille suuri vastuu siitä, miten oppijoiden oppimisen taidot kehittyvät ja miten oppimista voidaan edistää kouluissa ja niiden ulkopuolella. Myös TEM:n selvityksessä korostettiin kouluttamisen merkitystä kokeilukulttuurin syntymiselle. Onnistunut kokeilutoiminta vaatii uudenlaista ajattelua, osaamista ja kokeilutyöpäkin hallintaa (Kokeileva kehittäminen 2015, 21). Työelämä on viime vuosien aikana ollut jatkuvan muutoksen kohteena. Näiden nopeiden muutosten myötä opettajan ammatillisesta uusiutumisesta ja ammatti-identiteetin kehittymisen tukemisesta on tullut entistä merkittävämpi osa oppilaitosten johtamistoimintaa. Työelämän yhteisöllinen kehittäminen tulisi nähdä organisaatiossa entistä vahvemmin yhtenä innovaatiotoiminnan alueena teknologian kehittämisen rinnalla. (Ahokallio-Leppälä, 2016.)

Kyllönen pohtii väitöskirjassaan (2011), että tulevaisuuden yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavat tiedot ja taidot heijastuvat siihen, millaiseksi tämän päivän ja tulevaisuuden koulutuksen tulisi kehittyä. Hänen mukaansa samalla myös koulutus itse voisi olla osaltaan vaikuttamassa siihen, millaiseksi tulevaisuuden yhteiskunta ja erityisesti sosiaalinen osaamispääoma rakentuvat. Tulevaisuuden yhteiskunnassa painottuvat verkostoissa toimimisen taidot, joissa perinteisen yksin tekemisen sijaan tarvitaan yhä enemmän yhteisöllistä toimintatapaa ja osaa-

mista. Jatkuvan osaamisen kehittämisen edellytys johtaa jatkuvan koulutuksen ja elinikäisen oppimisen tielle, mikä on keskeistä tulevaisuuden osaamisen kehittämisessä, myös opettajilla.

Opettajien roolin muutoksesta on puhuttu jo pitkään. Uudenaikaisen oppimisen ideaali on aktiivinen oppiminen, jossa opettajan rooli muuttuu perinteisestä opettajuudesta enemmän oppimisen tukemiseen ja helpottamiseen. Opettajalla on merkitystä myös siinä, minkälaisesti oppimisympäristö muodostuu ja minkälaisessa tunnetilassa oppilaat luokassa toimivat. (Järvilehto 2014, 160; Toivola ym. 2017, 108.) Pedagogisten valmennusten tavoitteena oli osaltaan tukea opettajaa roolin muutoksessa.

KOULUTUKSET KOHDERYHMÄ

SHAKE-hankkeen kohderyhmänä ovat Mikkelin kaupungin koulujen opetushenkilöstö siinä määrin kuin hankkeen toimenpiteet edesauttavat eri kouluasteiden yhteistyön lisäämisessä sekä osaavan innovaatioita ja yrittäjyyttä tunnistavan työvoiman saatavuuden turvaamisessa. Opettajat ovat Mikkelisissä suhtautuneet jo aiemmin positiivisesti eri koulutusorganisaatioiden väliseen yhteistyöhön. Innovaatiotoimenpiteiden pohjaksi nähdään juuri heterogeeninen yhteistyö, joka tuottaa ja luo uusia koulutusinnovaatioita ja -tuotteita. (Kuoppala & Kantanen 2013.)

Opettajalta innovatiivisuus vaatii sitoutuneisuutta ja kykyä sekä halua muuttaa omaa toimintaansa. Tenhusen, Siltalan ja Keskisen tekemän kirjallisuuskatsauksen mukaan (2009, 25–26) opettajien oletetaan työskentelevän uudenlaisen pedagogisen käytänteen hyväksi ilman lisäpalkkaa, järjestävän opetustilanteita lukujärjestyksen ulkopuolisella ajalla, innostuvan itsenäisesti uudistamaan opetustaan ja sitoutuvan koulutukseen tai toteuttavan aktiivisesti ulkopuolelta ohjattuja muutoksia. Yhteistyön tekemisen taito on sitoutuneisuuden ja mahdollistamisen rinnalla keskeinen innovatiivisen opettajan rooliin yhdistettävä ominaisuus. Innovatiiviselle opetukselle tyypillistä on, että opetustyötä suunnitellaan yhdessä toisten opettajien tai muiden toimijoiden kanssa. Innovatiiviseen opettajuuteen liittyy myös opettajan kyky tuoda omaa toimintaansa näkyväksi ja jollakin tavalla todistella muutoksien hyöty oppilaille. Innovatiivinen opettajuus määrittyy siis uudistuskakykyisyyden ja -mielisyyden kautta. Keskeisiä muutoksia aiempaan ovat opettajan ja oppilaiden roolimutokset. Opettajan työskentelyssä

korostuvat oppimisympäristön järjestelijän ja mahdollistajan tehtävät, ja oppilaiden oma toimijuus lisääntyy. Innovatiivisuus edellyttää opettajalta kykyä ja halua luokkahuoneen ulkopuoliseen yhteistyöhön sekä oman toimintansa esille tuomiseen. (Toivola ym. 2009, 25–27.)

Koulutuksiin osallistuminen ei ole aivan haasteetonta. Tutkimuksissa oman työn kehittämisen haasteena nähdään yleisesti ajan riittämättömyys ja työkuorman hetkellinen lisääntyminen (Toivola ym. 2017, 74). Samat syyt näyttävät pätevän myös täydennyskoulukseen osallistumiseen osallistujilta saadun palautteen perusteella. Erityisen haastavaa osallistuminen on peruskoulun ja lukion puolella. Suurin osa osallistuneista opettajista olikin Xamkilta, jonka kampuksella koulutukset järjestettiin. Tähän varmasti osaltaan vaikutti koulutuksien läheinen sijainti, mutta myös opettajien työtehtävien eroavaisuudet muiden asteiden opettajiin verrattuna sekä kokonaistyöaika, joka mahdollistaa osallistumista.

SHAKE-HANKKEEN PEDAGOGISET KOULUTUKSET

SHAKE-hankkeen pedagogisten koulutusten tarkoituksena oli tukea hankkeen tavoitteita ja lisätä eri oppilaitosten välistä yhteistyötä. Koulutuksissa haettiin uusien opetusteorioiden mukaisia menetelmiä, käytännön läheisyyttä ja konkreettisia työkaluja opettajien jokapäiväiseen työhön. Kaikki kouluttajat olivat ammattilaisia, joista hankkeessa mukana olevilla alueen toimijoilla oli ollut aiempia positiivisia kokemuksia. Kaikki kouluttajista eivät kuitenkaan olleet aiemmin kouluttaneet Mikkelin alueella.

Koulutukset kilpailutettiin ja tarjouspyyntö lähetettiin 22 koulutustaholle. Määräaikaan mennessä tarjouksen jätti vain 8 yritystä. Tässä mielenkiintoista oli se, että useampi taho ilmoitti, ettei osallistu periaatteesta ESR-kilpailutuksiin. Tarjouksen jättäneistä hankintapooliin valittiin viisi eniten pisteitä saanutta tarjousta. Tarjousvertailussa huomioitiin tarjouksen hinta (40 %), sisällön sopivuus hankkeen toimenpiteisiin (40 %) sekä kouluttajan kompetenssi (20 %). Toteutetut koulutukset on lueteltu kouluttajineen aikataulukjärjestyksessä taulukossa numero 1.

Taulukko 1: *SHAKE-hankkeessa järjestetyt opettajien pedagogiset valmennukset.*

1.2.17	Asenne menestystekijänä	Petri Niskanen Niskanen Production Oy
23.2.17	Ilmiöt ja tiimioppiminen osaksi opetusta	Janita Relander Idema Oy
24.3.17	Kokeilukulttuuri uutta luovana toimintatapana	Tapu Holttinen Villinikkarit Oy
25.4.17	Opettajasta valmentajaksi	Janita Relander Idema Oy
18.5.17	Projektioppimisen oivallukset	Marja Heinistö ZestMark Oy
12.9.17	Kimppayrittäjyyden kuolemansynnit	Jenni Rajahalme Kumppania Oy
4.10.17	Scrum-malli oppilaitoksille	Janita Relander Idema Oy
2.11.17	Nopean konseptoinnin työpaja	Janita Relander Idema Oy
27.11.17	Ilmiöpohjainen oppiminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet	Tapu Holttinen Villinikkarit Oy
4.12.17	Oman mielen valmentaminen	Tapu Holttinen Villinikkarit Oy

Koulutukset suunniteltiin iltapäiväkoulutuksiksi, jotta mahdollisimman monella opettajalla olisi mahdollisuus osallistua. Keston pituudeksi määräytyi 4 tuntia, koska suunniteltaessa koimme, että siinä ajassa on mahdollista sekä avata teoriaa ja taustaa aiheesta että tehdä jonkinlainen pieni kokeilu tai tutustuminen menetelmään.

OSALLISTUJIEN PALAUTE KOULUTUKSISTA

SHAKE-hankkeessa toteutettiin kymmenen opetushenkilöstön pedagogista koulutusta, jotka muodistivat merkittävän osan erityisesti opettajiin kohdistuvasta hankkeen toiminnasta. Koulutusten tavoitteena oli innostaa uuteen toimintamalliin kokeilukulttuurin edistämiseksi sekä lisätä opettajien osaamista ja valmiuksia aiheesta. Koulutukset järjestettiin iltapäiväkoulutuksina, jotta opettajilla olisi paremmat mahdollisuudet osallistua niihin.

Yhteensä koulutuksiin osallistuttiin 162 kertaa. Koulutusten jälkeen osallistujille lähetettiin sähköpostitse lyhyt Webropol-kysely.

Kysymykset olivat:

1. Oliko koulutus hyödyllinen? (Vastaus Kyllä/Ei ja lisäksi avoin vastaus)
2. Miten pystyt hyödyntämään koulutuksen antia työssäsi/elämässäsi? (Avoin vastaus)
3. Palaute kouluttajasta (Avoin vastaus)
4. Olisitko toivonut jotain lisää? (Vastaus Kyllä/Ei ja lisäksi avoin vastaus)

Vastauksia kaikista koulutuksista saatiin yhteensä 54 kappaletta, eli tasan kolmannes osallistujista vastasi kyselyihin ja näin vastausprosentti oli 33,3. Koska koulutusten laskennallinen keskimääräinen osallistujamäärä oli 16 henkilöä, voi vastausaktiivisuutta pitää melko vaatimattomana. Lisäksi yksittäisten koulutusten vastaajamäärät erosivat keskenään prosentuaalisesti. Kahdessa koulutuksessa vastausprosentti oli 50 tai yli. Vaikka tuloksia ei siis tilastollisesti voi pitää merkittävinä, antavat ne kuvan opettajien näkemyksistä, ja erityisesti avoimet kysymykset rikastuttivat tietämystämme. Minkään koulutuksen vastaukset eivät eronneet niin merkittävästi muista, ettei koulutuksia näkemykseni mukaan voisi käsitellä yhtenä kokonaisuutena.

Osallistumiskerroista enemmistö eli 63 % oli Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun eli Xamkin opettajia ja muuta henkilöstöä. Seuraavaksi suurin ryhmä olivat Etelä-Savon ammattiopiston eli Esedun henkilöstö, joita oli 15 %. Muut ryhmät olivat vielä pienempiä ja koostuivat Mikkelin kaupungin perusasteen opettajista, Otavan Opiston henkilöstöstä ja Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin henkilöstöstä. Yhden lukio-opettajan lisäksi kaksi yrittäjää osallistui yhteen valmennukseen.

Ensimmäisenä kysymyksenä kysyttiin koulutusten hyödyllisyyttä asteikolla kyllä tai ei. Vastaajista 96 % piti koulutuksia hyödyllisinä. Tätä voi pitää kohtuullisen korkeana lukuna, joten aiheiden valinta oli ilmeisen onnistunutta.

Ensimmäinen avoin kysymys oli *"Miten pystyt hyödyntämään koulutuksen antia työssäsi/elämässäsi?"* Kysymykseen oli jo valmiiksi asetettu ajatus siitä, että oppeja voisi soveltaa myös muualla kuin työelämässä.

”Voin ottaa kouluttajan antamista vinkeistä opikseni ja soveltaa niitä oman elämäni asioihin”

”Ajattelutavan muutos voi viedä aikaa, mutta helpottaa elämää”

Suurin osa vastaajista ajatteli koulutusta kuitenkin työelämän kannalta. Vastauksia tuli melko paljon, ja niissä korostuivat opetus, oppimisympäristöt ja opetuksessa käytettävät työkalut.

”Voin hyödyntää koulutuksen antia opetuksen ja oppimisympäristöjen kehittämistyössä”

”Koulutus ei suoraan vaikuta työtapojen muutokseen, mutta sain pari työkalua, joita voin käyttää työssäni”

Palautteet kouluttajista olivat positiivisia. Kaikki kouluttajat olivat ammattilaisia, joilla oli vahvaa aiempaa näyttöä vastaavista koulutuksista. Erityisesti kehuittiin kouluttajien asiantuntemusta ja osaamista, mutta myös persoonallisuuspiirteet saivat positiivista palautetta.

”Asiantunteva, rento ja hauska mutta asiallinen ote aiheeseen”

”Positiivinen ja ammattitaitoinen. Laaja-alainen kokemus – uskottava”

Kehitettävät asiat kouluttajilla liittyivät esim. vanhahtavaan visuaaliseen esitysmateriaaliin tai liian tuttuun aiheeseen alun perin. Muutama vastaaja toivoi innostavampaa ja aktiivisempaa kouluttajaa, toisaalta samoja kouluttajia osa piti myös liian energisenä. Osa olisi halunnut useammassa koulutuksessa mennä asiaan nopeammin ja jättää esittelyt lyhyemmiksi. Koulutuksiin osallistuvien esittelyjä pidettiin kuitenkin järjestäjän osalta tärkeänä, sillä kaikki eivät tunteet toisiaan entuudestaan ja toiminnan yhtenä tavoitteena oli lisätä yhteistyötä eri tahojen välillä. Yhteistyö voi lähteä liikkeelle tosissaan vasta, kun eri osapuolet ovat tutustuneet riittävästi toisiinsa.

Vastaajista lähes neljäsosa eli 22,5 % olisi toivonut koulutuksiin jotain lisää, mikä on hyvä asia ja antaa oikeutusta vastaavan kaltaisten koulutusten järjestämisen jatkamiselle myös tulevaisuudessa. Konkreettisia esimerkkejä ja vinkkejä kouluttajalta toivottiin useimmiten vielä lisää. Joissakin avoimissa vastauksissa tuli esiin se, että samasta aiheesta olisi voitu jatkaa vielä eteenpäin. Lisäksi toivottiin myös uusia tutkimustuloksia tai uusia näkökulmia teoriaan. Toisaalta myös käytäntöä haluttiin vielä lisää, eli esim. aikaa ryhmätyöhön toivottiin enemmän tai enemmän itse tekemistä ja kokeiluja.

YHTEENVETO

SHAKE-hankkeessa järjestettiin opettajille vapaaehtoista täydennyskoulutusta oppilaitosten innovaatiotoiminnan kehittämiseksi ja opettajien pedagogisten käytänteiden muuttamiseksi. Kokeilukulttuuri edistää ja tukee innovaatioiden syntymistä oppilaitoksissa. Kokeiluista tulisi saada osa oppilaitosten luonnollista toimintaa. Rakenteissa tulee olla tilaa vapaamuotoiselle luovuudelle ja innovatiivisuudelle. Oppilaitosten tulevaisuudelle kyky innovoida ja oppia uutta on elintärkeää, ja opettajilla on tässä suuri merkitys. Perinteinen opettajuus on muuttumassa, ja opettajilla on edessään uusia rooleja. Tämä johtaa siihen, että opettajien pedagogiselle täydennyskoulutukselle on tarvetta. Esimerkiksi ammatikorkeakoulun opettajuuden muutos on näkyvimmillään opettajan tehtävänkuvan laajentumisessa opetustyöstä erilaiseen verkostotyöhön (Ilola, H., Kotila, H. & Nikander, L. 2008).

Koulutusten kohderyhmänä oli Mikkelin alueen opettajat ja oppilaitosten henkilöstö. Yksi tavoitteista oli lisätä eri oppilaitosten välistä yhteistyötä. Opettajilta innovatiivisuus ja kokeilukulttuurin mukainen toiminta vaativat halua ja kykyä muuttaa omaa toimintaansa. Opettajat haluavat sekä taustaa ja teoriaa uusista pedagogisista menetelmistä, että kuulla niiden kokeiluista ja kokeilla niitä itse käytännössä. Käytännössä koulutuksiin osallistumisen haasteena ovat ajan riittämättömyys ja työkuorman lisääntyminen vähintään hetkellisesti.

Neljän tunnin mittaisia iltapäiväkoulutuksia järjestettiin kymmenen (10) kappaletta vuoden 2017 aikana. Suurin osa osallistujista oli Kaakkois-Suomen ammatikorkeakoulun eli Xamkin opettajia. Koulutukset koettiin hyödyllisiksi. Saatua antia koettiin voivan hyödyntää sekä työssä että muussa elämässä. Opettajat olivat tyytyväisiä kouluttajiin, mutta neljäsosa antoi myös toivomuksia siitä, miten koulutuksia voisi kehittää edelleen. Sekä teoriaa ja tutkimustuloksia että käytännön harjoituksia ja esimerkkejä toivottiin lisää. Koulutuksille voidaan katsoa siis olleen tarvetta nyt ja tulevaisuudessa. Osallistujamäärät olivat vielä suhteellisen pieniä, mikä sopi hyvin toteutusmuotoon. Jatkossa tulisi kuitenkin miettiä, miten entistä suurempaa massaa saataisiin mukaan osallistumaan koulutuksiin.

LÄHTEET

Ahokallio-Leppälä, H. 2016. Osaaminen keskiössä. Ammattikorkeakoulun uusi paradigma. Väitöskirja. Tampere: Tampere University Press.

Berg, P. 2013. Innovaatioiden johtaminen. Luento 13.2.2013.

Dai, Z. & Duserick, F. 2008. An empirical study of learning-enabled innovation. Competition Forum; 6, 2.

Fränti, M. & Pirinen, R. 2006. Toimintakulttuurin kehittyminen kohti learning by developing -toimintamallin soveltamista Laureassa. Teoksessa M. Erkamo, S. Haapa, M-L Kukkonen, L. Lepistö, M. Pulli, M. & T. Rinne, (toim.) Uudistuvaa opettajuutta etsimässä. Vantaa: Laurea-ammattikorkeakoulun julkaisusarja.

Ilola, H., Kotila, H. & Nikander, L. 2008. Muuttuva opettajuus. Teoksessa A. Töytäri-Nyrhinen (toim.). Osaamisen muutosmatkalla. Helsinki: Edita.

Järvilehto, L. 2014. Hauskan oppimisen vallankumous. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kuoppala, E. & Kantanen, M. 2013. KINOS-project develops educational organizations' innovation competences. Konferenssipaperi.

Kokeileva Suomi. 2017. Mitä on kokeilukulttuuri. Valtioneuvoston kanslia. WWW-dokumentti. <http://kokeilevasuomi.fi/mita-on-kokeilukulttuuri->. (Vii-tattu 16.4.2018).

Kyllönen, M. 2011. Tulevaisuuden koulu ja johtaminen. Skenaariot 2020-luvulla. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto.

Leifer, L.J. & Steinert, M. 2011. Dancing with ambiguity: Causality behavior, design thinking, and triple-loop learning. Information Knowledge Systems Management, no. 10, 151–173.

Niemi, H 1996. Itsenäistä ajattelua vai kuuliaista tottelevaisuutta? Opettajan ammatti muutoksessa. Teoksessa S. Ojanen, (toim.) Tutkiva opettaja 2. Tampere: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. 31–43.

Opetushallitus. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/perusopetus (viitattu 27.6.2017)

Ruskovaara, E., Pihkala, T., Rytkölä, T. & Seikkula-Leino, J. 2014. Opettajat yrittäjyyskasvatuksen toteuttajina – käytäntöjä ja taustatekijöitä. Teoksessa Yrittäjyyskasvatuksen aikakauskirja 1/2013, 45–62.

Tilastokeskus, 2018. Innovaatiotoiminta – Käsitteet ja määritelmät. WWW-dokumentti. <https://www.stat.fi/til/inn/kas.html> (viitattu 4.4.2018)

Tenhunen, A., Siltala, R. & Keskinen, S. 2009. Innovatiivisuuden käsite kansainvälisessä kasvatus-tieteellisessä tutkimuksessa ja suomalaisten opetusalan asiantuntijoiden käsityksissä. Teoksessa H. Heinilä, P. Kalli & K. Ranne (toim.) Tutkiva oppiminen ja pedagoginen asiantuntijuus. Tampere: Tampereen ammattikorkeakoulu. Opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen säätiön (OKKA-säätiön) julkaisuja. 17–31.

Toivola, M., Peura, P. & Humaloja, M. 2017. Flipped Learning – Käänteinen oppiminen. Helsinki: Edita.

VALMENNA JA KOKEILE – OMAN OPETUKSEN KÄRKIHANKKEET

Kristiina Kinnunen

Työelämässä vaaditaan ja arvostetaan yhä enemmän innovatiivisia avauksia ja uskallusta kokeilla ja heittäytyä uusiin tilanteisiin. Aikaa perinteiseen suunnitteluun ja käyttöönottoon ei ole. Uudenlaisia toimintatapoja toivotaan ja edellytetään heti – mieluummin jo eilen tai viime viikolla. Liikkeelle on lähdettävä ketterillä kokeiluilla, jotka päättyvät aplodeihin, mahalaskuun tai joltain siltä väliltä. Virheiden ja epäonnistumisen sietokyky on onneksi myös kasvanut. Niin yksilötasolla kuin organisaatioissakin. Opettamisen näkökulmasta nämä kokeilut tarkoittavat uudenlaisia pedagogisia ratkaisuja, joissa substanssiin liittyvien tietojen ja taitojen opettamisen rinnalla opiskelijoiden yrittäjämäisen asenteen sekä suhtautumisen ja toimintatavan vahvistamista korostetaan yhä enenevässä määrin.

Omalla kohdallani tukea uudenlaiseen tapaan ajatella ja kokeilla asioita antoi kahden vuoden työskentely Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun (Xamk) SHAKE – innovaatiokokeilujen uusi malli -hankkeessa. Hankkeen aikana on mm. toteutettu uudenlaisia oppilaitosten välisiä tapahtumia, innovaatioleirejä ja yritysyehtystötä rohkeasti kokeillen. Jokaisesta kokeilusta on myös opittu jotakin, eikä vähiten epäonnistumisista. Hankkeeseen liittyen Mikkelin kampuksella järjestettiin lisäksi kevään ja syksyn 2017 aikana useita iltapäivän kestäneitä valmennustilaisuuksia, kuten mm. *Opettajasta valmentajaksi, Kokeilukulttuuri uutta luovana toimintatapana sekä Nopean konseptoinnin periaate*. Koulutuksiin osallistuminen antoi myös osaltaan potkua oman opettajuuden kehittämisessä valmentavaan ja kokeilevampaan suuntaan sekä työkaluja opiskelijoiden yrittäjämäisten toimintatapojen vahvistamiseen.

Tässä artikkelissa käsitellään aluksi yrittäjämäisiä valmiuksia työelämään ja yrittäjyyskasvatukseen liittyen sekä kokeilukulttuuria ja sen toimivuuden edellytyksiä. Tämän jälkeen kuvataan valmentamiseen ja kokeiluun heittäytymistä käytännössä keväällä 2018 toteutuvassa Erasmus-opettajavaihdossa Artevelde University Collegessa, Belgiassa.

YRITTÄJÄMÄISET VALMIUDET TYÖELÄMÄÄN

Työelämän osaamisvaatimuksissa painottuvat yhä enemmän yrittäjämäiset valmiudet. Opetus- ja kulttuuriministeriön yrittäjyyslinjauksissakin (2017) korostetaan yrittäjyysvalmiuksien roolia työelämän muutoksessa. Linjauksilla pyritään mm. kehittämään yrittäjyyteen liittyviä tietoja ja taitoja, lisäämään yrittäjyyteen liittyvää myönteistä asennetta, kehittämään yrittäjien ja yritysten henkilöstön osaamista sekä tukemaan yritysten tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa. Linjauksissa todetaan lisäksi, että yrittäjyysvalmiudet ovat opittavissa. (Opetus ja kulttuuriministeriö 2017.)

Yrittäjyyskasvatuksen toteutumisen edellytyksenä ovat yhtä lailla yrittäjämäinen toimintakulttuuri ja pedagogiikka kuin yrittäjyysvalmiuksia tukevat oppimisympäristökin. Yrittäjämäiseen toimintakulttuuriin kuuluvat osallistava toiminta, avoimuus, pedagoginen johtajuus sekä eri toimijoiden välinen yhteistyö. Yrittäjyyskasvatukseen kuuluvat erilaiset yrittäjyyteen liittyvät tehtävät ja kokemukset, yritys yhteistyö, kokeileminen, toiminnallisuus, tekemällä oppiminen ja projektimaiset työtavat. Yrittäjämäisessä oppimiskulttuurissa puolestaan käytetään hyväksi tapoja ja menetelmiä, joissa hyödynnetään erilaisia oppimisympäristöjä. (Opetus ja kulttuuriministeriö 2017.)

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun (Xamk) tunnuslause ”Ole avoin uudelle” kuvaa hyvin tämän päivän muutospaineita myös koulutuksen pedagogiikkaan liittyen. Xamkin strategiassa 2018–2030 painottuvatkin työelämää uudistava koulutus sekä yrittäjyyden edistäminen. Xamkin visiona on toimia kansainvälisenä korkeakouluna, jonka kampuksena on koko maailma, ja kansainvälisyys onkin nostettu yhdeksi strategiseksi kärjeksi. (Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu 2017a, 2–6). Strategian mukaisesti vahva kansainvälisyys ja yrittäjyys on valittu uusiksi painopisteiksi myös Talouden ja kulttuurin koulutus alalla, johon Mikkelin Liiketalouden koulutusyksikkökin (LYM) kuuluu (Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu 2017b, 3). Henkilöstön kansainvälinen liikkuvuus on yksi tapa vahvistaa koulutuksen ja Xamkin kansainvälisyyttä.

Yrittäjyyspainotteisen kokonaisuuden luominen ja opiskelijoiden yrittäjämäisten valmiuksien kehittäminen läpi koko tutkinnon ovat puolestaan olleet lähtökohdina LYM:n vuoden 2017 syksyllä voimaantullutta opetussuunnitelmaa työstettäessä. Yrittäjämäinen toimintatapa on mukana liiketalouden tutkinnossa niin opetusmenetelmissä kuin opintojaksojen sisällöissäkkin (Opinto-opas).

KOKEILUKULTTUURIN TOIMIVUUDEN EDELLYTYKSET

Kokeilukulttuurin vahvistaminen on nostettu valtakunnallisesti merkittäväksi tavoitteeksi ja hallituksen kärkihankkeeksi. Kokeilussa keskeistä on uuden oppiminen, ja kokeilun avulla voidaan saada tietoa toimenpiteen vaikutuksista jo ennen sen varsinaista, laajempaa käyttöönottoa. Sen sijaan, että pyritään monimutkaisten suurempien ongelmien ratkaisuun perinteisin menetelmin, kokeiluissa jaetaan ongelma osiin ja kehitetään ratkaisua nopeammin aidossa toimintaympäristössä. Kokeilu tapahtuu siis rajatusti ja sille asetetaan myös kesto, minkä jälkeen tulokset arvioidaan ja toimintaa korjataan saatujen tulosten perusteella. Kokeilukulttuurin vahvistamisen avulla pyritään mm. innovatiivisiin ratkaisuihin, parempiin palveluihin sekä omatoimisuuden ja yrittäjyyden edistämiseen. (Kokeileva Suomi 2017; Valtioneuvosto 2017).

Ymmärrystä kokeilevasta kehittämisestä voidaan parantaa tiedotuksen ja viestinnän keinoin. Paras tapa saada muutokset liikkeelle on kuitenkin päästä itse kokeilemaan ja tekemään asioita. Kokeilevan toimintatavan edellytyksenä ovat uudenlainen ajattelu ja sen konkretisoituminen toimintana käytännössä. Yksilöltä edellytetään mm. epäonnistumisen ja keskeneräisyyden sietämistä, yrittäjämäistä asennetta (sitkeyttä ja uskoa), uskallusta aktiiviseen vuoropuheluun keskeneräisistä ajatuksista sekä luovuutta ja kykyä ajatella uudella tavalla. (Poskela ym. 2015, 20–21).

Organisaatiolta puolestaan vaaditaan mm. kokeilukulttuuriin sitoutumista ja omaa esimerkkiä kokeiluille, luottamuksen ja avoimuuden ilmapiirin luomista, resurssien kohdentamista kokeilutyöhön sekä kokeilutyökalujen tuomista organisaatioon. Kokeiluihin kannustamisen keinoja organisaatiossa ovat esimerkiksi kilpailut ja kouluttaminen. Myös tarinat onnistuneista kokemuksista ja epäonnistumisista lisäävät ymmärrystä erilaisista kokeiluista. Edelleen ns. ”nopean kehittämisen joukot” eli kokeilutoiminnan hyvistä käytänteistä ymmärtävä organisaatioon hajautettu pienryhmä voi omalta osaltaan tukea muuta organisaatiota käytännön kokeiluissa ja lisätä siten muutoksen alkuun saattamista tehokkaasti. (Poskela ym. 2015, 21–22).

VALMENTAEN JA KOKEILLEN ERASMUS-VAIHDOS

Käytännön esimerkki opetuskokeilusta liittyy huhtikuussa 2018 toteutettavaan Erasmus-vaihtoon, jonka onnistuminen tämän artikkelin julkaisuvaiheessa on jo selvillä. Vaihdon kohteena on Ghentissä, Belgiassa sijaitseva Xamkin yhteistyöoppilaitos Artevelde University College, jossa toteutamme lehtori Anna-Liisa Immosen kanssa pariopettajuutena opetussessiot kahdelle eri opiskelijaryhmälle. Toisessa kokonaisuudessa opetusta on kuusi peräkkäistä tuntia ja toisessa kaksi tuntia. Ryhmät ja opetusten tuntimäärät ovat tulleet annettuina yhteistyökumppanin taholta. Lähtökohtana on ollut Erasmus-vaihtoon liittyvä vaatimus kahdeksan tunnin opetuspäärän täyttymisestä.

Kuuden opetustunnin kokonaisuuteen osallistuva ryhmä opiskelee International Office Management -koulutuksessa englannin kielellä. Vastaavasti kahden oppitunnin sessioon osallistuvat *Event and Project Management* -ryhmän opiskelijat, jotka suorittavat tutkinnon äidinkielellään. Molemmissa ryhmissä opiskelijat ovat ensimmäisen vuoden opiskelijoita ja ryhmäkoko on noin 25 opiskelijaa. Perustietoa tai kokemusta opetettavasta aihealueesta ei saamiemme tietojen mukaan ole kummankaan ryhmän opiskelijoilla.

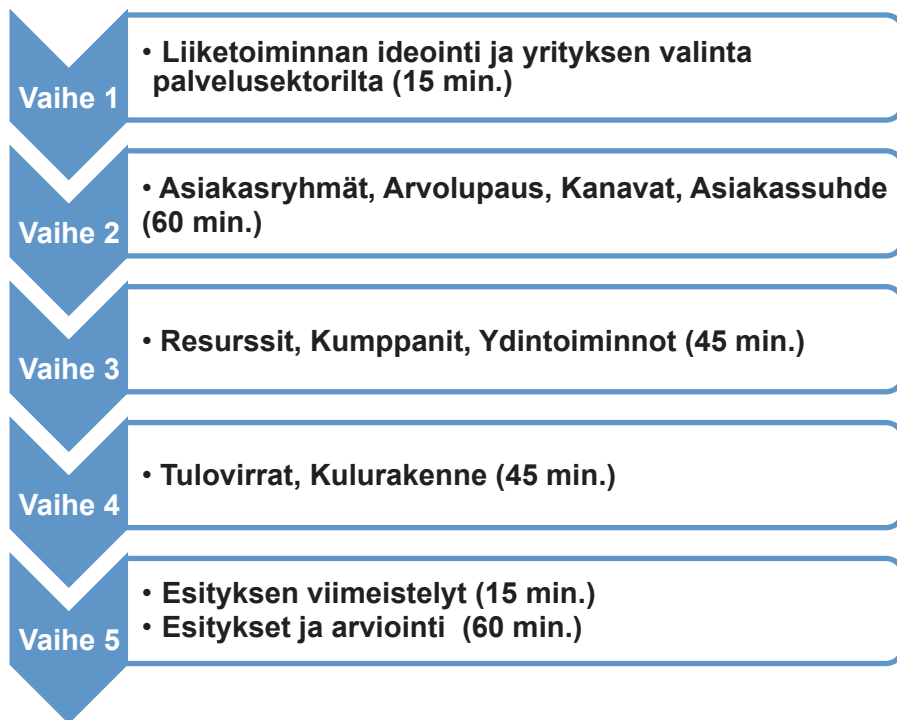
Molemmat opettajat ovat opettaneet ja ohjanneet opinnäytetöitä liiketalouden englanninkielisessä koulutuksessa, mutta tämä aihealue poikkeaa noista englannin kielellä opetetuista aineista. Suomenkielisestä liiketalouden koulutuksen opetus- ja ohjaustehtävistä sekä työelämän käytännön kokemuksista opetettavan aiheen sisältö on toki tuttua. Opetussuunnitelman ja opetusmateriaalin rakentaminen on kuitenkin ollut aikaa vievää. Valmistelua on täytynyt katsoa monesta eri näkökulmasta ja ennakoida tulevaa suunnitellen myös vaihtoehtoisia toteutuksia erilaisiin tilanteisiin.

LIIKETOIMINNAN SUUNNITTELUA JA BUSINESS MODEL CANVASIA

Aihealueena opetuksessa on liiketoiminnan suunnittelu, jota harjoitellaan Alex Osterwalderin ja Yves Pigneurin lanseeraaman Business Model Canvas (BMC) -työkalun avulla. Opetussessioiden tavoitteena on tutustua liiketoimintamallin eri näkökulmiin ja kokeilla BMC-työkalua suunnittelun apuvälineenä. Kummal-

lakaan opiskelijaryhmällä ei siis ole aiempaa tietämystä tai kokemusta liiketoiminnan suunnittelusta tai tämän apuvälineen käyttämisestä. Edelleen tietämättä ko. koulutuksissa käytettävistä työskentelytavoista kytkemme vielä opetukseen ryhmätyöskentelyn ja viestinnän.

Opetussessioiden taustalla on opiskelijoiden yrittäjyysvalmiuksien harjoittaminen yrittäjyyteen liittyviä tietoja ja taitoja lisäämällä, osallistavalla toiminnalla sekä tekemällä oppimisella. Tavoitteellisuutta ja toivon mukaan myös innostuneisuutta puolestaan tuetaan palkitsemalla parhaat tuotokset. Opiskelijat pääsevät harjoittelemaan myös palautteen antamista ja arviointia toimiessaan itse tuomareina. Kuvassa 1 esitellään kuuden tunnin opetuskokonaisuuden pienryhmätyöskentelyn vaiheet ja sisältöjen otsikot. Vaiheisiin käytettävä aika on suuntaa antava.

Kuva 1. Opetussessioiden eteneminen kuuden tunnin pienryhmätyöskentelyssä

Opetus tullaan toteuttamaan työpajatyöskentelynä pienryhmissä. Ennen vaihetta 1 opiskelijat perehdytetään yleisesti liiketoimintamallin suunnitteluun ja BMC-työkalun käyttämiseen, minkä jälkeen muodostetaan ryhmät. Opetus-

sa edetään vaihe vaiheelta siten, että kunkin vaiheen sisällöstä tehdään alustus esimerkkeineen, minkä jälkeen opiskelijat pohtivat pienryhmissä, mitä sisältö tarkoittaisi heidän liiketoiminnassaan. Opettajat toimivat ryhmien sparraajina kierrellen luokassa ja ohjaten töiden etenemistä tilanteen ja pienryhmien tarpeiden mukaan. Lopulta opiskelijat esittelevät tuotoksensa ja arvioivat toisten ryhmien esitykset laittaen ne paremmuusjärjestykseen liiketoimintamallien kokonaisuuden ja viestinnällisten näkökulmien kannalta katsottuna. Parhaaksi valittu kokonaisuus ja esitys palkitaan.

Mielenkiintoinen kokeilu tulee olemaan myös kahden tunnin opetuskokonaisuus, jossa aihealueet toistuvat, mutta käytettävissä on kolmannes ensimmäisen opetuskokonaisuuden ajasta. Toteutuksen on luonnollisesti poikettava aiemmin esitetystä. Lyhemmässä versiossa työskennellään myös pienryhmissä ja käydään BMC-työkalun eri osa-alueita läpi ensin teorian pohjalta ja esimerkin avulla, minkä jälkeen ryhmät soveltavat tietoja omaan yritykseensä. Asioiden yksinkertaistaminen ja tehokas eteneminen ovat avainasemassa tämän ryhmän kanssa. Tuntien lopulla käydään läpi ryhmien luonnostelemien liiketoimintamallien pääperiaatteet ja valitaan paras idea, jonka suunnitelleet ryhmän jäsenet myös palkitaan.

LOPUKSI

Koulutusympäristön muutosten vaatimien uusien pedagogisten valmiuksien oppimista ja käyttöönottoa on edistetty myös SHAKE-hankkeessa tehtävillä toimenpiteillä: kokeiluilla ja koulutuksilla. Yksi parhaimmista anneista hankkeeseen osallistujana onkin ollut toteuttaa ja kokea uudenlaisia tapoja toimia sekä oppia niistä. Kokeiluista kannattaa viestiä ja jakaa parhaita käytänteitä, mutta yksilötasolla paras tapa on kuitenkin hypätä omalle epämukavuusalueelle ja kokeilla itse. Onnistunut kokeilu pienin askelin antaa rohkeutta siirtyä käyttämään kokeilevaa toimintatapaa laajemmaltikin. Toisaalta pienissä kokeilujen epäonnistumisissa putoaminen ei tapahdu niin korkealta ja uskallus yrittää uudelleen on todennäköisempää. Myös epäonnistumisen sietokyky kasvaa.

Työelämässä vaadittavia yrittäjämäisiä valmiuksia opitaan myös yhä enemmän kokeilemalla, toiminnallisuudella ja tekemällä oppimisella. Näitä valmiuksia lähdemme nyt harjoittamaan Xamkin kansainvälisen yhteistyökumppanin opiskelijoilla Belgiassa. Yrittäjyyskasvatuksen pedagogiikan näkökulmasta opet-

tajuudessa korostuu paitsi valmentamisen rooli, myös heittäytyminen itse kokeiluihin mukaan. Kaiken kaikkiaan tämä Erasmus-vaihto tulee olemaan oman opettajuuden kannalta kokeilukulttuuria ja valmentamista parhaimmillaan. Haasteita tuovat opetuskielen lisäksi kaksi täysin erilaista opetusryhmää sekä opetussessioiden kestojen huomattavat erot – kulttuurieroista puhumattakaan. Positiivisin odotuksin ja avoimin mielin pääsee kuitenkin jo pitkälle.

LÄHTEET

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. 2017a. Strategia 2018–2030. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.xamk.fi/wp-content/uploads/2017/11/Xamk_Strategiaesite_23112017.pdf [viitattu 16.3.2018].

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. 2017 b. Toimintasuunnitelma ja talousarvio 2018. PDF-dokumentti. https://staff.xamk.fi/nain-toimimme/talousjahankinnat/talous/budjetitjatilinpaaotokset/budjetit/Documents/Toimintasuunnitelma%20ja%20talousarvio%202018_Xamk%20Oy.pdf [viitattu 16.3.2018].

Kokeileva Suomi. Mitä on kokeilukulttuuri. 2017. Valtioneuvoston kanslia. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://kokeilevasuomi.fi/mita-on-kokeilukulttuuri-> [viitattu 29.3.2018].

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017. Yrittäjyyslinjaukset koulutukseen. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://minedu.fi/documents/1410845/4363643/yrityyyslinjaukset-koulutukseen-okm-2017.pdf/dd81b6e7-888e-45e4-8c08-40d0d5a5277e>. [viitattu 16.3.2018].

Opinto-opas. s.a.. Xamk. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://opinto-opas.xamk.fi/index.php/fi/28/fi/272> [viitattu 16.3.2018].

Poskela, J. ym. 2015. Kokeileva kehittäminen. TEM raportteja 67/2015. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75056/TEMrap_67_2015_web_18112015.pdf?sequence=1 [viitattu 29.3.2018].

ASIAKASLÄHTÖISTÄ KURSSI-SUUNNITTELUA – HENKILÖBRÄNDÄYS TYÖNHAUSSA

Mia Pesonen

Tulevaisuuden työn muuttuminen vaatii työnhakijoilta yhä enemmän erilaisia tapoja ja väyliä työnhakuun. Futuristi Niko Herlinin (2018) mukaan tulevaisuuden työelämätaidot vaativat henkilöiltä itsereflektiota, rohkeutta ja itseluottamusta, uteliaisuutta ja kiinnostusta, tilannetajua ja joustavuutta sekä vuorovaikutusta. Tulevaisuuden työtehtävissä korostuu yrittäjämäinen toiminta, mikä näkyy alalla kuin alalla, opettajillakin. Hyvän opettajan mielekkäästi toteutetulle opintojaksolle riittää opiskelijoita. Tulevaisuudessa automaation myötä 47 % asiantuntijatyötehtävistä tulee häviämään. Tämä ei kuitenkaan tarkoita työpaikkojen vähenemistä. Ihmisiä tarvitaan edelleen, mutta työn luonne muuttuu. Keinoäly tulee apuun esimerkiksi tietojen nopeaan analysointiin ja päätöksenteon tueksi. On arvioitu, että 65 % tämän hetken peruskoululaisista päättyy työtehtäviin, joita ei ole vielä edes keksitty.

Kehityksen seuraaminen on tärkeässä roolissa niin oppilaitos- kuin yritysmaailmassakin. Tieto lisääntyy valtavasti ja opettaja voi hyödyntää tietoa osallistamalla niin opiskelijat kuin liike-elämän edustajatkin mukaan oman koulutusalan kehittämiseen. Eräs tapa on hyödyntää palvelumuotoilun osa-alueita asiakasymmärryksen kartuttamisessa, ja sitä käytetään yhä enemmän myös koulutuksen sisällön kehittämisessä.

Tässä artikkelissa kuvataan alkuvuodesta 2018 toteutettua Brändinä Minä Oy -verkkokurssin suunnittelukoulutusta. Aluksi kerrotaan henkilöbrändistä ja määritellään, mitä palvelumuotoilu ja asiakaslähtöisyys palvelujen suunnittelussa tarkoittavat. Seuraavana kuvataan koulutuksen kokonaisuutta ideasta toteutukseen ja lopuksi esitellään koulutuksesta saatu palaute ja annetaan ideoita koulutuksen kehittämiseksi.

HENKILÖBRÄNDI

Niko Herlin (2018) toteaa, että tulevaisuuden töissä korostuu yrittäjämäinen toiminta. Tällöin oman osaamisen näkyväksi tekeminen työnhakijana korostuu. Kaikilla ihmisillä on henkilöbrändi, mielikuva, mikä muille henkilöstä ja hänen osaamisestaan muodostuu. Kurvinen ym. (2017, 21–29) neuvovat tiedostamaan oman henkilöbrändin ja miettimään, mitä sillä tekee ja minkä kanavien kautta sitä tuo esille. Henkilöbrändäys ei ole keinotekoisia brändin luomista vaan oman itsensä ja osaamisensa esille tuomista sekä vahvuuksien sekä parhaiden ominaisuuksien korostamista. Henkilöbrändäys on myös osa urasuunnittelua.

PALVELUMUOTOILU

Palvelumuotoilussa korostetaan asiakaslähtöistä palvelujen kehittämistä. Palvelumuotoilun prosessi käynnistyy asiakkaan tarpeiden ja toiveiden ymmärtämisestä. Asiakkailta on hiljaista tietoa, jota halutaan hyödyntää. (Miettinen 2011, 31.) Tuulaniemen (2011, 24–28, 142) mukaan toimiva palvelu syntyy, kun käyttäjien tarpeet ja odotukset sekä palveluntuottajien liiketoiminnalliset tavoitteet yhdistetään. Palvelumuotoilu on konkreettista tekemistä. Se on iteratiivinen, kehittyvä prosessi, joka perustuu loppukäyttäjän kuuntelemiseen, konseptien testaamiseen ja sitä kautta palvelujen parantamiseen. Palvelumuotoilun keskeisenä ideana on yhteiskehittäminen, jossa kaikki palvelun osapuolet osallistetaan palvelun kehittämiseen.

Asiakasymmärrystä voidaan kartuttaa eri tavoin, kuten luomalla käyttäjäpersoonaa loppukäyttäjistä. Persoonaa toimii apuna palvelun suunnittelussa. Sen avulla ymmärretään loppukäyttäjän tavoitteita ja käyttäytymismalleja, ja loppukäyttäjiiin on myös helpompi samaistua. (Goodwin 2009, 229.)

ASIAKASLÄHTÖISYYS

Korpi ym. (2018, 10–11) toteavat valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisussa ammatillisen koulutuksen asiakaslähtöisyydestä siten, että koulutuksen järjestäjä tiedostaa asiakkaiden eli opiskelijoiden ja työelämän odotukset ja tarpeet. Nämä tarpeet ovat pohjana koulutuspalvelujen suunnittelulle ja toteutukselle. Asiakasta kuunnellaan ja hän voi esittää näkemyksiään palvelujen suunnittelun ja toteutuksen osalta.

nitteluun ja kehittämiseen sekä käytännön toteutukseen. Selvityksen mukaan niin asiakkaat kuin työelämän edustajat ja opiskelijat saavat osallistua koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmatyöhön vaihtelevasti. Heitä kuullaan ja heiltä kerätään palautetta, mutta palautteen koonti ja sen hyödyntäminen ei ole järjestelmällistä, ja palautteen antaminen takaisin asiakkaille on puutteellista. Työelämän edustajat odottavat koulutustarjonnan kehittämistä työelämlähtöisesti. Lisäksi toivotaan, että koulutusten järjestäjien ja työelämän välisiä tilaisuuksia ja yhteydenpitokanavia työelämään lisätään. Koulutusten järjestäjien toivotaan myös vierailevan yrityksissä enemmän.

Opiskelijalähtöistä suunnittelua hyödynnetään yhä enemmän oppilaitoksissa. Sitran Uusi koulutus -foorumi on tehnyt viime vuosina asiakaslähtöisiä koulutuskokeiluja oppilaitoksen opiskelijoiden ja henkilökunnan kanssa eri opintoasteilla. Opiskelijalähtöisesti on muun muassa toteutettu korkeakouluopiskelijoiden vahvuuksien ja osaamisen etsimistä ja vahvistamista Unelma-klubin sekä digitaalisten osaamismerkkien avulla. Digitaalisella osaamismerkillä voidaan myöntää toisille osaamismerkkejä ja validoida niitä. (Sitra 2015.)

KOKEILEVAA KURSSISUUNNITTELUA

Innovaatiokokeilu on oikea termi määrittelemään SHAKE-hankkeessa toteutettua asiakaslähtöistä kurssin suunnittelua. Opettajalähtöisen kurssin suunnittelun sijaan opintojakson suunnittelijoina toimivat asiakkaat, eli opintojakson kohderyhmä eli opiskelijat. Henkilöbrändäys työnhakijan näkökulmasta antoi mahdollisuuden kutsua suunnitteluun mukaan myös yrittäjät. Yrittäjien ajatukset ja vinkit työnantajan näkökulmasta nähtiin henkilöbrändiin liittyen oleellisena. Opintojakson suunnitteluun toi arvokasta näkökulmaa myös oppilaitosten opettajat ja koulutusten kehittäjät omalla asiantuntijuudellaan. Tämän innovaatiokokeilun myötä haluttiin nähdä, kuinka asiakaslähtöinen kurssin suunnittelu onnistuu käytännössä ja voisiko tätä soveltaa oppilaitoksissa opintojaksosuunnittelussa.

Syksyllä 2017 hankkeessa käynnistettiin ideointi siitä, kuinka koulutus opintojakson suunnittelusta toteutetaan. Ideana oli hyödyntää palvelumuotoilussa käytettäviä työkaluja. Kurssin sisällöksi valikoitui henkilöbrändiin liittyvä teema, jota kehitettiin projektiryhmässä eteenpäin. Lähtökohtana oli suunnitella sisältöjä ja tavoitteita sekä keinoja sisältöjen toteuttamiseen avoimen ammatti-

korkeakoulun Brändinä Minä Oy -verkkokurssille. Ajatuksena oli, että tuleva kurssin opettaja voi hyödyntää tietoja kurssin suunnittelussa ja toteutuksessa. Henkilöbrändäys on aiheena laaja, joten suunnittelussa keskityttiin pohtimaan henkilöbrändiä työnhakijan näkökulmasta. Aihe on ajankohtaista oppilaitosten opiskelijoille niin kesätöihin hakiessa kuin valmistumisen jälkeenkin. Markkinointimateriaalin, koulutuksen sisällön suunnittelun ja koulutuspäivien toteutuksen vetovastuun otti Otavan Opiston Mia Pesonen.

TOTEUTUS

Kurssisuunnittelun toteutusajankohdaksi valikoitui kaksi neljän tunnin päivää tammikuussa ja helmikuussa 2018. Asiakaslähtöisyys Brändinä Minä Oy -kurssin suunnittelussa toteutettiin ottamalla mukaan opiskelijoita Etelä-Savon ammattiopistolta (Esedu) ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulusta (Xamk) sekä paikallisia yrittäjiä. Esedulta mukaan lähti kuusi datanomiopiskelijaa ja Xamkilta viisi liiketalouden opiskelijaa sekä yksi yhteisöpedagogiopiskelija. Oman näkökulmansa käsiteltävään aiheeseen tulivat antamaan neljä eri alan yrittäjää. Mukana olivat toimitusjohtaja Jere Lauha Metatavu Oy:stä, viestinnän ammattilainen Saara Liukkonen (SaaraLiu), hyvinvointiyritys Estetican yrittäjä Eeva Konttinen sekä korutaiteilija, taiji-opettaja Kirsi Manninen (Little Big Woman). Lisäksi koulutuksessa oli mukana datanomi- ja liiketalouden opiskelijoiden ryhmien opettajat sekä SHAKE-hankkeen opinnollistamisryhmän työntekijöitä Xamkin Pienyrityskeskukselta, Esedulta ja Helsingin Yliopiston Ruralia-instituutista. Osallistujajoukko hieman vaihteli eri koulutuspäivinä. Uusia opiskelijaosallistujia tuli mukaan toisella kerralla Xamkista, kun taas osa yrittäjistä oli tuolloin estyneitä.

WANHA ROKKALANTALLI 24.1. JA 13.2.2018 KLO 9-13

MIKÄ ON SINUN JUTTUSI?

MITEN TUOT OMAN OSAAMISESI JA PERSOONASI ESILLE?

**HALUAISITKO KERTOA VINKKEJÄ TYÖNANTAJALLE MILLAINEN NÄKYVYYS
ON NYT IN JA MITEN LÖYTÄÄ PARHAAT TYYPIT?**

TUNTUUKO SINUSTA, ETTÄ VINKIT TULISIVAT TARPEESEEN MUILLEKIN?

NYT SINULLA ON SIIHEN MAHDOLLISUUS.

Tule mukaan suunnittelemaan sisältöä henkilökohtaisen brändäyksen superkurssille yhdessä yrittäjien ja opiskelijoiden (XAMK, Esedu, Otavan Opisto) kanssa. Ideoidaan yhdessä sinun tarpeitasi kuunnellen ja hyödynnetään suunnittelussa palvelumuotoilun ja osallisuuden keinoja.

Kahvitellaan kevyen lounaan ääressä ja ideoidaan Wanhassa Rokkalantallissa
24.1.2018 klo 9-13 ja saatetaan kurssi valmiiksi 13.2.2018 klo 9-13.

Lisätietoja:
Maisa Kantanen
040-5697899
maisa.kantanen@xamk.fi

Tilaisuuden järjestää SHAKE-innovaatiokokeilujen uusi malli-hanke, joka saa Etelä-Savon ELY-keskuksen kautta ESR-osarahoitusta.

Kuva 1. *Opiskelijoille jaettu markkinointiesite (kuva: Mia Pesonen)*

KOULUTUKSEN ETENEMINEN

Ensimmäisenä koulutuspäivänä keskityttiin pohtimaan kurssille osallistuvan opiskelijan profilia. Pohjustuksena käytiin läpi perusasioita henkilöbrändistä ja siitä, kuinka se liittyy työnhakuun ja kuinka sitä voidaan hyödyntää työhaussa.

Jokainen pohti itsenäisesti tai parityönä, millainen on Brändinä Minä Oy -kurs-
sin potentiaalisin asiakas. Osallistujat miettivät persoonaan liittyviä ominaisuuksia ja leikkasivat lehdistä ominaisuuksiin sopivia kuvia tai tekstejä. Tämän jälkeen syntyneitä tuotoksia tarkasteltiin yhdessä, etsittiin samankaltaisuuksia ja valittiin, mitkä ominaisuudet kuuluivat potentiaalisimmalle kurssille osallistuvalle. Lopuksi henkilö nimettiin ja hänelle määriteltiin ikä ja asuinpaikka.

Kuva 2. *Opiskelijapersoonan luomista askartelemalla (kuva: Mia Pesonen)*

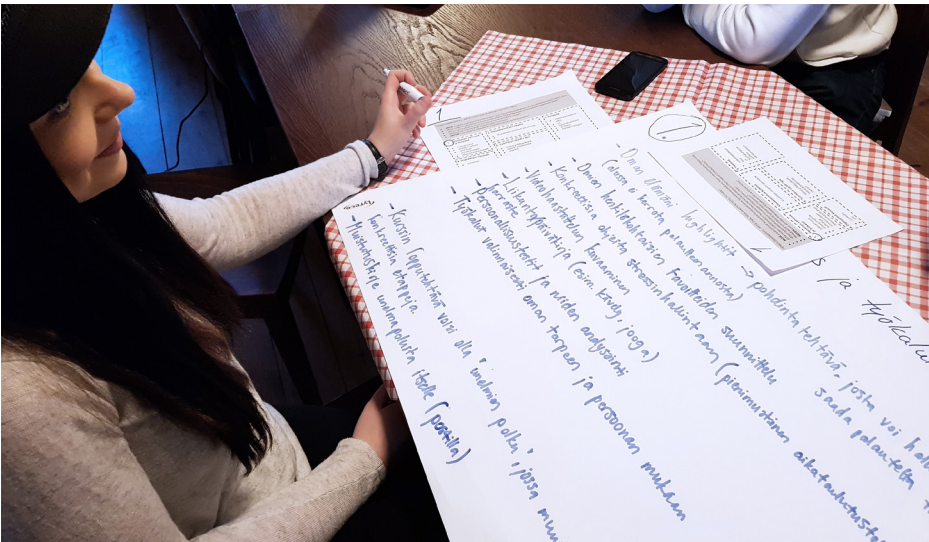
Opiskelijapersoonan luomisen jälkeen pohdittiin niitä hyötyjä, mitä opiskelija saavuttaa kurssin avulla sekä tarkasteltiin myös persoonan etsimää ja saavuttamaa hyötyä sekä sitä, miltä opiskelija haluaa välttää tulevaisuudessa. Työskentelyyn sovellettiin arvolupauskarttaa, Value Proposition Canvasia. Ennen seuraavaa tapaamiskertaa osallistujat pohtivat persoonan vahvuuksia, heikkouksia, uhkia ja mahdollisuuksia (SWOT) työnhakijana. Persoonan henkilöhahmo syventyi entisestään tällä harjoituksella.

Hyötynäkökulmat ja SWOT olivat perustana seuraavan kerran tapaamiselle. Niistä muodostui persoonan ominaisuuksiin liittyviä brändäyksen osa-aluei-

ta sekä yleisempiä verkkokurssin sisältöosa-alueita, jotka ovat merkityksellisiä työnhaun kannalta. Ne tiivistettiin viiteen eri kategoriaan (henkinen vahvuus ja työkalut, visuaalisuus ja työkalut, viestintä, digitaaliset kanavat sekä työnhaun väylät ja apu). Osa-alueiden pohjalta työstettiin toisella tapaamiskerralla kurssin sisältöjä ja mietittiin keinoja niiden toteuttamiseen verkkokurssilla. Osallistavana menetelmänä käytettiin learning cafea, jossa osallistujat kiertävät eri ryhmissä ja osallistuvat kaikkien osa-alueiden sisällön suunnitteluun. Lisäksi toisella kerralla pohdittiin kurssin tavoitteita ja ideoitiin kurssille nimiä.

Kuva 3. Verkkokurssin sisällön suunnittelua (kuva: Mia Pesonen)

Kuva 4. Henkinen vahvuus ja työkalut -sisältöjen suunnittelua (kuva: Mia Pesonen)

Koulutuspäivien sisältökokonaisuudesta tehtiin lopuksi avoimen ammattikorkeakoulun Brändinä Minä Oy -opintojakson suunnitelma, joka toimii kurssin tulevan opettajan suunnittelu- ja toteutusapuna. Perustietojen lisäksi koottiin osallistujien vinkkejä sisältöjen toteutustavoista verkkokurssilla ja listattiin opintojaksolle nimiehdotuksia.

KOULUTUSPALAUTETTA

Koulutuspäivistä kerättiin palautetta kyselylomakkeella. Kysely lähetettiin kaikille koulutuksessa mukana olleille eli opiskelijoille, yrittäjille, oppilaitosten opettajille sekä SHAKE-hankkeessa työskenteleville. Kyselyyn vastasi 15 osallistujaa. Vastaajien mielestä luodun opiskelijapersoonan pohtiminen auttoi Henkilöbrändäys-kurssin suunnittelussa. Kaikki olivat myös sitä mieltä, että osallistavat työskentelymenetelmät, kuten persoonan askartelu ja learning cafe -menetelmä, sopivat kurssin suunnitteluun. Lisäksi moniammatillisen osallistujajoukon koettiin tuoneen lisää näkökulmia kurssin suunnitteluun. Vastaajille hahmotui myös, mitä palvelumuotoiluun liittyvä asiakaslähtöinen suunnittelu tarkoittaa. Suurin osa myös koki oppineensa uutta henkilöbrändäyksestä. Osallistujien kokonaisvaikutelma päivästä oli positiivinen. Osallistujamäärä oli sopiva, ja tiloihin, päivän pituuteen, tunnelmaan ja tulokseen oltiin tyytyväisiä. Se, että osallistujissa oli eri-ikäisiä ja eri elämäntilanteissa olevia, koettiin positiivisena, kuten se, että jokaisen osallistujan ajatukset ja ehdotukset otettiin vakavasti.

Koulutuksen lyhyen ajan ja tiiviyn vuoksi päätettiin työstää yhtä persoonaa. Useamman persoonan ja heille räätälöidyn sekä yhdistetyn sisällön ja kurssitaivoitteiden työstämiseen olisi tarvittu lisää aikaa. Tällä tavoin päästiin syvemmälle yhdessä profilissa, joka määriteltiin potentiaalisimmaksi opiskelijaksi kurssilla. Loppujen lopuksi havaittiin, että moni suunniteltu sisältökokonaisuus sopisi useammalle muullekin osallistujaprofilille.

KEHITYSIDEAT

Suunnitteluprosessi koettiin hyödylliseksi ja antoisaksi, ja se tuotti paljon ideoita. Tuloksena saatiin laajoja ja hyvinkin valmiita, toteuttamiskelpoisia sisältöjä sekä konkreettisia toimintamalleja siihen, kuinka sisällöt toteutetaan verkkokurssilla.

SHAKE-hankkeessa toteutetusta suunnittelukokonaisuudesta voitaisiin luoda tulevaisuudessa toimintamalli koulutuksen opintojaksojen kehittämiseen. Toimintamallia voitaisiin hyödyntää esimerkiksi osana palvelumuotoilun opintojaksoa, jolloin se liittyisi opiskelijan opintoihin. Toimintamallia voidaan soveltaa eri koulutusalojen oppiaineisiin, eikä vain henkilöbrändiin. Opintojakso kestäisi ajallisesti pidempään, jolloin lukukauden aikana olisi useita tapaamisia. Etäjaksojen aikana opiskelijat tekisivät kurssiin liittyviä tehtäviä itsenäisesti. Tällöin kurssilla hyödynnettäisiin palvelumuotoilun prosessia laajemmin ja käytäisiin palvelumuotoilun eri vaiheita läpi.

Toivoisin, että Brändinä Minä Oy -opintojakso saadaan toteutettua verkkokurssiksi. Olisi mielenkiintoista kuulla, kuinka opettaja mahdollisesti hyödyntää suunniteltua kokonaisuutta ja miten se toteutuksessa näkyy. Lisäksi opintojakson jälkeen olisi kiinnostavaa tietää, kuinka kurssi onnistui, mitä palautetta siitä tuli ja kuinka opintokokonaisuuden suunnittelua asiakaslähtöisesti voisi kehittää.

LÄHTEET

Goodwin, K. 2009. Designing for the Digital Age. Wiley Publishing, Inc.

Herlin, N. 2018. Ennakoinnin hyödyntäminen yrityksissä, työn ja johtamisen erilaiset tulevaisuudet. Luento 22.2.2018.

Miettinen, S. 2011. Palvelumuotoilu – yhteissuunnittelua, empatiaa ja osallistumista. Teoksessa Miettinen, Satu (toim.) Palvelumuotoilu – uusia menetelmiä käyttäjätiedon hankintaan ja hyödyntämiseen. Helsinki: Teknologiateollisuus ry. Savonian ammattikorkeakoulu. Kuopion muotoiluakatemia. Teknologia-info Teknova Oy, 20–41.

Korpi, A., Hietala R., Kiesi J. & Rökköläinen M. 2018. Ammatillisen koulutuksen osaamisperusteisuus, asiakaslähtöisyys ja toiminnan tehokkuus. Osaamisperusteisuuden tila. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta. Www-dokumentti. Saatavissa: https://osaamisperusteisuus.karvi.fi/app/uploads/sites/3/dlm_uploads/2018/01/Osaamisperusteisuuden-tila_KARVI_VNTEAS.pdf [viitattu 13.4.2018].

Kurvinen, J., Laine, T. & Tolvanen, V. 2017. Henkilöbrändi. Asiantuntijasta vaikuttajaksi. Helsinki: Alma Talent.

Sitra 2015. Uuden koulutuksen kokeilut. Saatavissa: <https://www.sitra.fi/hankkeet/uuden-koulutuksen-kokeilut/#ota-yhteytta> [viitattu 13.4.2018].

Tuulaniemi, J. 2011. Palvelumuotoilu. Helsinki: Talentum.

UUSVANHAT VERKKO-OPETUKSEN LINJAUKSET CO-OP NETWORK STUDIES -OPINNOISSA

Pekka Hytinkoski

Co-op Network Studies -yliopistoverkosto (osuustoiminnan ja yhteisötalouden yliopistoverkosto; CNS) perustuu Tapani Köpän pitkäjänteiselle työlle suomalaisen osuustoiminnan parissa. Köppä neuvotteli 2000-luvun alussa yhteistyöstä Mikkelin ammattikorkeakoulun ja Pieksämäellä sijaitsevan Diakonia-ammattikorkeakoulun toimipisteen kanssa osuustoimintaosaamisen vahvistamiseksi Etelä-Savossa. Tämä idea sai tukea Etelä-Savon maakuntaliitolta ja myöhemmin ESR-rahoitusta. Näin vuoden 2003 lopussa käynnistettiin kaksi toistaan tukevaa osuustoimintaprojektia: yhteisötalouden ja osuustoiminnan yliopisto-opintojen kumppanuushanke Co-op Studies ja Co-op Polytechnics, joka on hanke osuustoiminnan kehittämiseksi ammattikorkeakoulujen opetus- ja kehittämistoiminnassa. Co-op Studies -hankkeeseen Helsingin yliopisto sai partnerikseen Kuopion yliopiston. Co-op Polytechnics -hankkeessa yhteistyötä tekivät Mikkelin ammattikorkeakoulu (nykyinen Xamk) ja Pieksämäen Diakonia-ammattikorkeakoulu yhteistyössä Helsingin yliopiston Mikkelin yksikön kanssa (nykyinen Ruralia-instituutti). (Hytinkoski 2015.)

Co-op Studies -projekti jatkui ja laajeni lopulta lukuvuodesta 2005–2006 lähtien kokonaan verkkoympäristössä toteutettaviksi monitieteisiksi yliopistojen sivuaineopinnoiksi, joissa nykyään kymmenen eri yliopiston opiskelijat voivat vapaasti valita yksittäisiä sivuainekursseja tai -kokonaisuuksia. Viime vuosikymmenellä aloittaessamme haaste oli suuri, sillä tuolloin verkko-opetuksen mahdollisuuksia oli hyödynnetty osuustoiminnan yliopisto-opetuksessa melko suppeasti. Muutenkin osuuskunta yrittäjyysmuotona oli vuosituhannen alkupuolella jo lähes hävinnyt yliopistojen opetuksesta. (Hytinkoski 2015.)

Lähtötilanne toi meille myös edun, sillä näin mitkään aiemmat toimintatavat tai -rakenteet eivät olleet kehitystyömme esteenä. Co-op Studies -hankkeessa lähdimme keväällä 2004 liikkeelle yhden paikallisille ammattikorkeakoulujen opettajille suunnatun verkkokurssin suunnittelusta ja toteutuksesta. Sitten siirsimme tältä kurssilta keräämiämme hyviä käytäntöjä ja pedagogisia ratkaisuja

tulevan verkko-opetuksemme suunnitteluun. Tehtävä oli mielenkiintoinen, sillä huomasimme pian verkko-opetuksesta tehtyihin suomalaisiin tutkimuksiin perehdyttyämme, että osuustoiminnalla ja yhteisötaloudella on paljon yhtäläisyyksiä ns. mielekkään verkko-opetuksen käytäntöjen kanssa. Teimme tuolloin, toimintamme alussa, verkko-opetuksen linjaukset tulevaa verkko-opetustamme varten. Nyt niiden valmistelusta on jo pian 13 vuotta. Siksi haluan nyt tässä artikkelissa tarkastella näitä vuosien takaisia verkko-opetuksemme linjauksia ja pohtia – myös kriittisesti – kuinka ne ovat toteutuneet tässä vuosien kuluessa ja näkyvätkö ne vielä nykyisessä toiminnassamme.

Verkko-opetuksemme pedagogiset linjaukset olivat tiivistetysti seuraavat. Aloitan aina alkuperäisellä linjauksella ja sen perusteluilla, minkä jälkeen jatkan vielä nykyhetken pohdinnalla. Lopuksi yritän esittää vielä kokoavaa pohdintaa.

MIELEKÄS VERKKO-OPISKELU

Verkko-opetuksessa on keskitytty liiaksi informaation välittämiseen ja kiinnitetty liian vähän huomiota sosiaalisen yhteisön muodostumiseen, osallistumisen prosesseihin tai aikuisopiskelijalle sopivan oppimiskulttuurin kehittelyyn. Mielekäs opiskelu on aktiivista ja tietoista toimintaa, jonka mittapuu on yksilön kyky ratkaista (yksin tai yhdessä) uusia tehtäviä ja ongelmatilanteita luovasti aiemman ja uuden tiedon avulla. Mielekäs (verkko-)oppimisympäristö koostuu kiinnostavista sekä todellisista ongelmista ja tehtävistä, mahdollisuudesta esittää omia näkemyksiä sekä yhteisöllisestä tiedonrakentamisesta, joka toteutuu turvallisesti koetussa ja innostuneessa opiskelijaryhmässä. Myös monipuolinen ja persoonallinen verkko-ohjaus voi olla sekä opiskelua tukeva tietoisesti valittu pedagoginen ratkaisu, että keskeinen verkko-opetuksemme myyntivaltti.

Nyt: Aloittaessamme CNS-opetuksen meillä oli käsissämme melko vähän käytökelpoista opintomateriaalia, joten voi olla, että tämä edellä mainittu näkökulma oli myös kurssin didaktisesta näkökulmasta järkevä. Vuonna 2005 pääsimme kuitenkin onneksemme mukaan paikalliseen digitointi-projektiin, jossa meillä oli mahdollisuus muokata aikaisempia Helsingin yliopiston Osuustoimintainstituutin julkaisuja pdf-muotoon. Tämä lisäsi opintomateriaaliemme määrää huomattavasti, mutta pidimme silti aktiivisesti kiinni siitä ajatuksesta, että kurssien opiskelijat tarkastelevat aina kurssien sisältöjä itse valitsemansa yrityksen tai jonkun paikkakunnan/alueen tarpeisiin liittyen. Tunnustimme, että kukaan ei tiedä

kaikkea, ja löysimmekin monia sellaisia caseja, joissa todellisuus ja tutkimustulokset eivät tuntuneet olevan linjassa. Tämä ei ollut koskaan ongelma, vaan erityisen mielenkiintoinen yhteistä pohdintaa vaativa tilanne. Olemme myös aina tietoisesti pitäneet yhteiset keskustelumme piilossa salasanojen takana lukituissa verkko-opetusympäristöissä. Tämä on mahdollistanut tulevaisuuden asiantuntijoiden vapaan keskustelun myös keskeneräisiä ajatuksia esittäen.

YHTEISÖLLINEN OPPIMINEN

Yhteinen kokemus ja yhteisöllisyys vahvistavat ihmisten keskinäistä luottamusta ja tasa-arvoa. Yhteisön keskinäinen luottamus edistää myös opiskelua ja oppimista – ”kaveria ei jätetä” -iskulause toimii erinomaisesti verkko-opetuksessa! Tätä tukee mm. Jiri Lallimon ja Marjaana Veermansin julkaisema ”Yhteisöllisen verkko-opetuksen rakenteita” -tutkimusraportti (2005), jonka mukaan verkko-opiskelun mielekkyystä lisää erityisesti verkko-opiskelijoiden keskinäinen yhteenkuuluvuuden tunne ja sen aktiivinen kehittäminen. Yhteisöllinen oppiminen nostaa opiskelumotivaatiota, mikä taas vähentää verkkokurssin keskeyttäneiden määrää. Myös yhteisöllisessä oppimisessa korostuu suorittamisen ja lopputuotosten sijaan työskentelyprosessi ja yhteinen toimintakulttuuri. Monipuolinen oppiminen toteutuu usein juuri ryhmässä itseopiskelun sijaan.

Nyt: Hyödynsimme myös tämän verkkolinjauksen kohdalla niitä luodessa Anne Nevgin ja Kirsi Tirrin VEDET-tutkimusta (2003), joka oli rakennettu Jonassenin (1997) mielekkään oppimisen tulkintaan. Tätä kautta rakentui myös tuo ensimmäinen verkko-opetuksen linjauksemme. Uskoimme silloin ja uskomme yhä, että mielekästä oppimista tukee keskeisesti juuri yhteisöllinen oppiminen. Verkko-opetuksen tutkimuksien mukaan erityisesti yksinäisyys ja vähäinen dialogi haittaavat opiskelua verkossa. CNS-opinnot ovat kymmeneen eri yliopistoon tarjottavia sivuainekurssi- ja sivuainekokonaisuuksia. Olemme huomanneet, että esim. jos pääaineopinnoissa tapahtuu jotain kiireellistä, pääaineen opinnot ovat haastavia, sukulainen kuolee tai tyttöystävä jättää, niin kiireisten nuorten ja keski-ikäistenkin aikuisten elämässä juuri nämä sivuaineopinnot ovat usein ensimmäisiä, jotka tiputetaan pois to-do-listalta. Siksi panostimme jo ensimmäisten vuosien aikana yhteisölliseen keskusteluun niin, että myös ohjaaja/tutor voi ottaa näkyvää roolia, sparrata, koota kommentteja, muistuttaa opiskelijoita kurssin aikatauluista yms. Voi kuitenkin olla, että opintojemme virtaviivaistuessa ja verkostoyliopistojemme ja opiskelijamääriemme lisääntyessä olemme joutuneet hie-

man vähentämään kurssillamme toteutettavan yhteisöllisen oppimisen määrää. Tämä on ollut yhtä aikaa sekä resurssikysymys että opintojamme virtaviivaistava ratkaisu, mutta silti lähes jokaisella kurssillamme on yhä mukana viikkoja, joihin sisältyy yhteistä keskustelua muiden opiskelijoiden caseista, näkemyksistä tai esseistä. Mutta voi olla, että myös me voisimme taas nostaa yhteisten keskustelujen merkitystä entistä enemmän keskiöön. Tämän mahdollistaisi esim. se, että osa kurssistamme olisi enemmän itseopiskelua vaativia verkkokursseja tai verkkotenttejä, ja osa sitten taas tällaisia yhteistoiminnallisempia kurssveja.

HANKI TIETOA, RAPORTOI JA KOMMENTOI

Opiskelijoille tarjotaan verkko-oppimisympäristö, jonka tulisi tukea myös omaehtoista ongelmien hahmottamista ja ratkaisujen etsimistä. Oppiminen lähtee omasta halusta ja toiminnasta ja on oppijan oma konstruointiprosessi, jossa uutta tietoa tulkitaan aiemman tiedon ja odotusten pohjalta. Ratkaisuja kannattaa etsiä opiskelun aikana laajasti ja luovasti. Palautetta annetaan jo prosessin aikana, ei vain lopputuloksesta. Näin niin opiskelun kuin opetuksenkin painopistettä muokataan suorituksesta ja sen arvioinnista prosessimaisempaan toimintaan. Erityisesti aikuisopiskelijat kokevat usein, etteivät opiskellessaan joko pysty tai saa tuotua osaamistaan ja mielipiteitään esille, vaikka juuri heillä on ns. hiljaista tietoa eli kokemuksen myötä syntynyttä tietotaitoa ja erilaisia toimintatapoja. Tämä pullonkaula puretaan sekä luomalla riittävästi tarttumapintaa (esim. tehtävien avulla, joilla on yhteyksiä opiskelijan työtehtäviin, osaamiseen tai yleisesti hänen lähiympäristöönsä) että luomalla opiskelun kautta opiskelijan ajatteluun säröjä (ristiriitoja suhteessa aiempiin tietoihin ja työskentelytapoihin), joiden kautta opiskelijalle tarjoutuu mahdollisuus huomata aiemman tietonsa rajat ja näin oppia jotain aivan uutta. Haasteellista tässä on se, kuinka tuetaan todellista oppimista, eikä pelkästään oppimisen tai peräti ongelmalähtöisen oppimisen näköistä toimintaa. Yksi keino tähän on tosielämän monipuolisten ja keskenään ristiriitaistenkin casejen hyödyntäminen verkossa.

Nyt: Voi olla, että olemme vähentäneet ainakin kolmasosan sellaisten tehtävien määräästä, joissa opiskelijoiden tulee hankkia tietoa omalta alueeltaan (kotipaikkakunta, opiskelu- tai työpaikkakunta), raportoida siitä ja antaa kommentteja muiden caseista ja ottaa kommentteja itse vastaan. Tässäkin on mukana eräänlaista toiminnan ammattimaistumista, esim. opettajat ovat ehkä jonkin verran aikaisempaa useammin käyttäneet valmiita lähteitä tai kysymyksenasetteluja, sillä opiskelijamäärien kasvaessa aivan toisistaan poikkeavien esseiden arvioiminen vie merkittävästi aikaa. Silti juuri muiden opiskelijoiden, erityisesti jo työelämässä olevien aikuisopiskeli-

joiden, kannustaminen yhteiseen keskusteluun kuuluu yhä CNS-formaattiimme vahvasti. Uskomme yhä, että eri maantieteellisistä sijainneista, pääaineista ja perhe-
taustoista tulevien ihmisten omien ennakkotietojen ja casejen jakaminen enemmän
motivoi yhteiseen keskusteluun ja oppimiseen kuin estää näitä.

VALMIUDET ALAN KESKUSTELUUN JA VERKOSTOITUMINEN

*Meillä kaikilla on kokemuksia siitä, kuinka jokin opiskeltava asia on niin tylsä ja
irrallaan todellisuudestamme, että opiskelu muodostuu pelkäksi tiedon siirtämiseksi
esim. luennon tai kirjan kautta aluksi hetkeksi opiskelijan mieleen ja sieltä samassa
(ulkoa opitussa) muodossa tenttipaperille. Kuitenkin ihminen oppii asioita, joita pide-
tään arvossa niissä yhteisöissä, joiden jäsen hän haluaisi olla. Yhtenä syynä oppimisen
vaikeuksiin voi olla se, että meitä on koulussa perinteisesti vaadittu oppimaan asioita
ilman, että meille olisi tarjottu mahdollisuutta osallistua vastaaviin kulttuurin käy-
täntöihin. Jos opetuksen sisältöjä tarkastellaan kriittisesti ja niiden sovellusmahdolli-
suuksista käydään debattia yhdessä opettajan, opiskelijoiden ja alan asiantuntijoiden
kanssa jo opiskeluvaiheessa, niin tästä aiheutuu kolmenlaista hyötyä: Opiskelija tu-
tustuu osuustoiminnan kysymyksiin sen omassa kontekstissa (asiantuntijat). Sisältöjä
ja niiden soveltamismahdollisuuksia tarkastellaan kriittisesti. Alan osaajat ja samalla
opintokokonaisuus hyötyvät tuoreista näkökulmista ja toimintatavoista.*

Nyt: Vaikka vuodet ovat kuluneet, niin tästä olemme kuitenkin saaneet pidettyä
kiinni. Verkostomme on muuttunut uudesta tulokkaasta pitkäikäiseksi yliopisto-
verkostoksi ja myös alkuperäiset asiantuntija-opettajat ovat vuosien aikana vaih-
tuneet kaikilla kurssellamme. Silti olemme pystyneet pitämään vähintäänkin
kohtuullisesti kiinni tästä ”valmius alan keskusteluun ja verkostoaminen” -ta-
voitteestamme. Olemme pystyneet pitämään siitä luontevasti kiinni ehkä myös
siksi, että se linkittyy myös jo edellä mainittuihin toimintatapoihin. Korostamme
yhä kaikilla kurssellamme, että jos opiskelija pystyy muokkaamaan opiskeluaan
ja kurssin lopputuotoksiaan sellaisiin suuntiin, että ne hyödyttävät häntä myös
muissa opinnoissa, nykyisissä tai tulevaisuudessa, omassa elämässään tai vaikkapa
julkaisutoiminnassaan, niin tämä on vain hyvä asia. Tämä tavoite liittyy myös
vuosien aikana meille yhä merkittävämmäksi muuttuneeseen CNS-opintojen
mainstreaming-tavoitteeseen, jossa haluamme aidosti lisätä yliopisto-opiskeli-
joiden osuustoiminnan tuntemusta myös omien CNS-kurssiemme yli opiske-
lijän elämään.

OPISKELUA TUKEVA VERKKO-OHJAUS

Opiskelijoiden aktivoinnin ja keskustelun ohjaamisen tarve tulee usein yllätyksenä opetusta järjestäville ja tutkiville tahoille. Ongelmalähtöisen opiskelun nähdään sopivan erinomaisesti korkeakouluopiskeluun, sillä se tukee opiskelijan omaa aktiivisuutta ja oppimisen soveltamista. Aluksi tämä opetusmenetelmä voi kuitenkin aiheuttaa vastustusta ja tuntua opiskelijoista jopa pelottavalta. Tästä syystä verkko-ohjaajan on oltava tarkkana sen suhteen, ettei opiskelija jää yksin ja vaille tukea. Verkko-ohjaus voi olla professio, sillä verkko-ohjaajan verkkopedagogisesti perusteltu toiminta tukee ja helpottaa opiskelijoiden oppimista ja opiskelua verkossa. Samalla kursseilla voi olla mukana useita erilaisissa verkko-ohjausrooleissa toimivia opettajia. Lähes kaikissa verkko-opiskelijoiden kokemuksista selvittäneissä tutkimuksissa on korostunut voimakas toive opettajien antamasta palautteesta, tuesta ja paneutuneesta ohjauksesta. Tästä johtuen sopivien verkko-ohjaajien ja -opettajien valinta on keskeinen osa onnistunutta verkko-opetusta.

Nyt: Etenkin vuosina 2006–2009 ollessamme yksi virtuaaliyliopisto-hankkeista kävimme monta kertaa esittelemässä toimintaamme erilaisilla tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntävän opetuksen foorumeilla. Alkuinnostuksen ja Best practise -mainintojen jälkeen saimme teknologian alati kehittyessä myös kriittistä palautetta siitä, että emme esim. hyödyntäneet opetuksessamme riittävästi kuvattuja luentoja, valmisteltuja videoluentoja tai multimediaa sisältäviä uusia ratkaisuja. Tosiasiassa olemme pienellä tiimillämme, aina kun se vain on ollut mahdollista, pyrkineet tuottamaan myös uutta opintomateriaalia. Kuitenkin olemme vuosien aikana monesti huomanneet, että monilla uusilla verkkokursseilla hyödynnetään enemmän uudenlaisia opintomateriaaleja kuin meidän verkkokursseillamme. Mutta meillä on ollut tähän myös perustelu: Suurin osa opetukseemme resursoiduista tunneista – niin CNS-koordinaatioyksikön, tutorin kuin kurssien asiantuntijoiden toimesta – suunnataan perinteisesti ohjaukseen ja asiantuntijoiden kommentointiin. Myös uusia CNS-opettajia on rohkaistu toimimaan omalla persoonallaan, sillä opetushenkilökunnan persoonallisuus yleensä lisää opiskelijoiden motivaatiota ja rohkaisee heitä ilmaisemaan – vaikka he harvoin, jos koskaan tapaavat ketään kasvokkain – myös verkossa. Erityisesti verkkokurssien tutoroinnissa on hyödynnetty huumoria, keskusteluhalukkuutta ja motivointia taktisesti. Ei niin, että se olisi feikkiä, päinvastoin, mutta myös täysin tarkoitushakuisesti. Sama on pätenyt verkkotutoreiden vahvasti omaa (ohjaaja)persoonallisuutta hyödyntävään toimintaan.

VERKKO-OPETUSTA JA -OPISKELUA TUKEVAN OHJEISTUKSEN JA APUMATERIAALIN RAKENTAMINEN

Monet verkko-opetuksen ongelmat (mm. kognitiivinen ylikuormitus, päämäärätön vaeltelu tai yksin jäämisen tunne) voidaan estää tai ainakin vähentää niitä huolellisen verkko-opetuksen ohjeistuksen ja erilaisen apumateriaalin (mm. verkkokeskustelun säännöt ja tarkat aikataulut) avulla. Panostusta ohjeistukseen tukee myös se, että tämä vähentää konkreettisesti verkko-ohjaajien työmäärää, sillä selkeän informaation ja ohjeiden avulla opiskelija selviää monista verkko-opiskelun ongelmalanteista itsenäisesti tai yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa. Mikään ohjeistus ei korvaa verkko-ohjaajaa, mutta silti se tukee niin ohjaajan kuin opiskelijoidenkin toimintaa verkossa. Tavoitteena on luoda sellainen toimintakulttuuri ja rakenteet, joissa dokumentoidaan aikaansaannoksien lisäksi toimintatapoja. Tämä auttaa toimivan opiskelukulttuurin syntymistä, tehostaa resurssien käyttöä (ainakin vähentää moninkertaista suunnittelua sekä opiskelijoiden ja opettajien neuvontatarvetta), auttaa opintojen jäsentymistä ja helpottaa palaamista opintojen aiempiin vaiheisiin.

Nyt: Alkuperäinen tarve hyvään ohjeistukseen ja apumateriaalin rakentamiseen syntyi tarpeesta, kun huomattiin, että ilman riittävää ohjeistusta samoja lisäneuvoja ja täsmennyksiä joudutaan antamaan toistuvasti eri opiskelijoille saman kurssina aikana, eri kursseista puhumattakaan. Huomattiin, että on viisasta, että eri kursseilla on samoja ”CNS-toimintatapoja”, jotka pysyvät melko lailla muuttumattomina eri kursseista, niiden asiantuntijoista ja lukuvuosista riippumatta. Tämä taas vähentää opiskelijoiden ohjeistamisen tarvetta tulevilla kursseilla. Silti kriittisesti pohtien voi olla, että kun tämä kehitystyö saatiin ehkä noin vuoden 2010 kohdalla nähdäksemme hyvälle tasolle, niin emme ole ehkä riittävästi uudelleenarvioineet nykyisten ohjeiden toimivuutta ja niiden kehittämistarpeita. Pitkäaikainen toimintamme on mahdollistanut sen, että olemme hyvin pienin muutoksin käyttäneet lähes samoja verkko-opiskeluun, verkkokurssin toimintaan ja yleisesti CNS-opiskeluun liittyviä ohjeistuksia kaikkien näiden lukukausien aikana. Silti on totta, että myös tätä ”nähdäksemme hyvää ja toimivaa ohjeistusten ja apumateriaalien tasoa” voitaisiin silti tarkistaa ja tarvittaessa myös täydentää myös tulevien vuosien aikana.

OPISKELIJOIDEN VERKKO-OPISKELUTAITOJEN KEHITTÄMINEN

Verkko-opiskelu on tullut jäädäkseen, mutta silti kaikilla ei ole tasapuolisia mahdollisuuksia hyödyntää tätä opiskelumuotoa. Taloudellisten (tekniikan ja verkkoyhteyksien kustannukset) tai yleiseen kiinnostukseen liittyvien syiden lisäksi verkko-opetukseen osallistumiseen tai yleisesti täysipainoiseen toimintaan verkkokursseilla vaikuttavat radikaalisti epävarmuutta herättävät mielikuvat omista puutteellisista verkko-opiskelutaidoista. Jo pelkkä mielikuva omista puutteellisista verkko-opiskelutaidoista rajoittaa usein verkko-opiskelun mahdollisuuksia. Jos verkkokurssien yhdeksi tavoitteeksi määritellään myös verkko-opiskelutaitojen kehittäminen, niin tästä hyötyvät opiskelijoiden lisäksi opetuksen järjestäjät. On täysin realistista olettaa, että tämä edistää opiskelijoiden kiinnostusta juuri meidän verkkokurssejamme kohtaan.

Nyt: Vuosituhannen vaihteen jälkeen verkko-opetuksen hype on kasvanut, nousut huippuunsa ja lopulta normalisoitunut verkko-opetuksen arkipäiväistymiseen liittyvän ”krapulan” jälkeen. Nyt verkko-opetus on osa korkeakouluopetusta – hyvässä ja pahassa. Silti voi olla, että esim. verkkokurssin ohjaukseen ei vielä myönnä riittävästi resursseja, vaikka nykyisillään satsauksilla saadaan riittävästi tuloksia. Nyt tämä verkko-opiskelijoiden verkko-opetustaitojen kehittäminen tuntuu siis linjauksena hieman vanhentuneelta. Toisaalta voidaan myös pohtia, olemmeko näiden kurssiemme aikana onnistuneet kehittämään myös yliopisto-opiskelijoiden yleisiä opiskelutaitoja. Olisiko tämä mahdollista? Ainakin yhä suosimamme kriittinen ja vapaa keskustelu – ei kriittisyyden, vaan kehittämisen vuoksi – on uskoakseni yhä nykyisessäkin laajuudessaan jossain määrin poikkeuksellista. Etenkin soveltavissa keskusteluissamme paras argumentti yhä voittaa, eikä se ole aina opetushenkilökunnan muotoilema. Tässä onkin haaste CNS-opintojen tulevaisuudelle, jatkamme sitten nykyisessä muodossamme tai sitten jotenkin muuten: Miten opiskelijoiden opiskelu- ja oppimistaitoja voitaisiin kehittää? Entä mitkä ovat ne ajattelutaidot, joita opiskelijoiden olisi hyvä omaksua yhdessä opetussisältöjen kanssa?

ENTÄ NYT VUOSIEN JÄLKEEN?

CNS-verkkokurssit on syksystä 2005 lähtien rakennettu kurssin sisältöasiantuntijoiden ja verkko-opetuskoordinaattorin yhteistyönä niin, että asiantuntija voi keskittyä sisältöihin, tehtäviin ja arviointeihin haluamallaan tavalla ja ajalla. Toteutus perustuu yhä mestari–kisälli-malliin niin, että verkko-opetuskoordinaattori toimii tutorina ja vastaa sovitusti kurssin arjen pyörittämisestä. Sisältöjen oppimisen lisäksi tavoite on ollut sivuainemuotoisen verkko-opiskelun mielekkyyttä tukevilla pedagogisilla ratkaisuilla ja ohjauksella. Vuonna 2007 CNS-opinnot mainittiin yhtenä myönteisenä esimerkkinä verkko-opetuksen toimintamalleja tutkittaessa. Olemme vuosien varrella saaneet opiskelijoiltamme ja yhteistyökumppaneiltamme positiivista palautetta, kuten myös kehittämishdotuksia. Taloudellisista näkökulmista tarkasteltuna voi olla järkevää, että olemme pitkään samoina pysyneillä resursseilla pitäneet monista aikaisemmista toimintamalleistamme kiinni, sillä lukuvuoden aikana toteutettujen kurssien ja opiskelijoiden määrä on ollut jo vuosien ajan nousussa.

Voi silti olla, että erityisesti allekirjoittanut, poikkeuksellisen pitkään nykyisessä työtehtävässään toimineena henkilönä, olisi voinut olla vielä nykyistä voimakkaammin uudistamassa CNS-opetusta. Tämä on realiteetti, vaikka sekä kurssirakenteen että opetussisältöjemme muutokset työllistivätkin noin viisi vuotta sitten koko CNS-koordinaatioryhmän tiimiämme yli yhden lukuvuoden ajan. Silti kriittisestikin näitä aikaisempia verkko-opetuksen linjauksia tarkastellessani voin kuitenkin todeta, että tämä aiempi verkko-opetukseen tutustuminen ja oman toiminnan suunnittelu aikaisempien tutkimustulosten ja kokeilujen pohjalta on luultavasti tukenut yliopistoverkostomme toimintaa myös silloin, kun rahoituskuviomme ovat kriisiytyneet ja toiminnan jatko on tuntunut kyseenalaiselta. On myös luonnollista, että näin pitkään toimineen verkoston toiminnan jatkuvuuteen ja kehittämistarpeeseen kohdistuu paineita.

Edellä mainituista linjauksista ainoastaan tavoite ”Opiskelijoiden verkko-opiskelutaitojen kehittäminen” tuntuu vanhentuneelta ja muokkausta vaativalta. Muut linjaukset ovat sen sijaan vanhentuneet nähdäkseni melko arvokkaasti ja vaikuttavat yhä yliopisto-opetuksessa jopa hieman radikaaleilta. Mistä tämä sitten kertoo nykyistä korkeakoulutasoista verkko-opetusta tarkasteltaessa?

LÄHTEET

Hytinkoski, P. 2015. Co-op Network Studies – Osuustoiminnan ja yhteisötalouden yliopistoverkosto. Teoksessa Tenaw, S., Heinonen, V., Karhu, S. & Ollila, P. (toim.) Osuuskunnat ja kestävä kehitys. Kirjapaino Fram Oy: Pellervo-seura, 136–143.

Jonassen, D. H. 1997. Instructional design model for well-structured and ill-structured problem-solving learning outcomes. *Educational Technology: Research and Development* 45(1), 65–94.

Lallimo, J., & Veermans, M. 2005. Yhteisöllisen verkko-oppimisen rakenteita. Helsingin yliopiston Avoimen yliopiston julkaisusarja 1. Helsinki: Yliopistopaino.

Nevgi, A., & Tirri, K. 2003. Hyvää verkko-opetusta etsimässä: oppimista edistävät ja estävät tekijä verkko-oppimisympäristöissä: opiskelijoiden kokemukset ja opettajien arviot. (Kasvatusalan tutkimuksia). Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura.

OSA 2: TYÖELÄMÄYHTEISTYÖ JA YRITTÄJYYS

YRITTÄJYYDEN AREENAT ETELÄ-SAVON AMMATTIOPISTOSSA

Johanna Koponen

Yrittäjyyden kentän toiminta on hyvin monimuotoista Etelä-Savon ammattiopistolla, Esedulla. Tässä artikkelissa avataan muutamia merkittäviä toimintamuotoja. Oppilaitoksemme missiona on tarjota opiskelijoille vahvat työelämätaidot, elinikäisen oppimisen edellytykset ja yrittäjämäistä asennetta. Missio ohjaa siis hyvin vahvasti toimintaamme, ja kuljemme sitä kohti yhdessä.

Tarjoamme opiskelijoillemme työkaluja vastata tulevaisuuden työelämän tarpeisiin yrittäjyyskasvatuksen ja yrittäjyyden keinoin ja haluamme tarjota opiskelijoillemme avoimen ja innostavan yrittäjämäisen toimintakulttuurin. Tästä oivallisena esimerkkinä on mm. NY Vuosi yrittäjänä -ohjelma, jonka toteuttamisesta Esedulla on monen vuoden vahva kokemuspohja. NY Vuosi yrittäjänä -yrittäjätoiminta on osa opiskelijan opintoja.

NY Vuosi yrittäjänä -ohjelma on pääsääntöisesti lukuvuoden mittainen. Siinä opiskelijat muodostavat tiimin ja kirkastavat NY-yrityksen liikeidean. NY-toimintaan kuuluu aktiivinen toimintavaihe ja lopuksi hallittu yrityksen päättäminen, johon kuuluu vuosikertomuksen laadinta ja tilinpäätös.

Ajanjakso	NY-yritykset	Opiskelijat
Lv 2010-2011 ja Kv 2011	1	5
Lv 2011-2012 ja Kv 2012	2	8
Lv 2012-2013 ja Kv 2013	14	51
Lv 2013-2014 ja Kv 2014	19	43
Lv 2014-2015 ja Kv 2015	25	64
Lv 2015-2016 ja Kv 2016	27	77
Lv 2016-2017 ja Kv 2017	36	71
Lv 2017-2018 ja Kv 2018	36	108
	160	427

Kuva 1. NY-yritysten ja opiskelijoiden lukumäärän kehitys vuosina 2010–2018 (Koponen 2018).

Kuva 1. antaa näkökulman siihen, kuinka NY-toiminta on vahvistunut vuosien myötä. Tällä hetkellä toiminnassa on 36 NY-yritystä eri ammattialoilta (sosiaali- ja terveysala, liiketalous, puuartaani- ja metsäala). Oppilaitoksemme uudistetuilla yrittäjyyden verkkosivuilla voi käydä tutustumassa toiminnassa oleviin NY-yrityksiin.

Systemaattinen kehittäminen jatkuu yrittäjyyskasvatustyön ja yrittäjyyden parissa nyt ja tulevaisuudessa. Etelä-Savon ammattiopisto tekee tiivistä yhteistyötä muiden oppilaitosten kanssa tarjoamalla mm. mielenkiintoisia harjoittelu- ja opinnäytetyöpaikkoja. Konkreettisenä kehittämistyön tuloksena on esimerkiksi hedelmällinen yhteistyö Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun – Xamkin – kanssa. Xamkin liiketalouden opiskelija tekee tälläkin hetkellä opinnäytetyötä Esedun NY Vuosi yrittäjänä -yritystoiminnasta. Lisäksi uusia avauksia ovat mm. Hiekkiksen yrittäjyyskasvatushankkeessa pilotoitu Työssäoppiminen yrittäjänä -malli (TOY) ja koko Etelä-Savoa koskeva uudenlaisia yrittäjyysinnovaatioita luova ROIHU-hanke.

YRITTÄJYYSLEIRIN MAHDOLLISUUDET OPISKELIJOILLE JA OPETTAJILLE

Opiskelijoille suunnattuja NY 24h -leirejä on toteutettu onnistuneesti jo useamman vuoden ajan Etelä-Savon ammattiopistossa. Pääsääntöisesti leirejä on toteutettu kolme kertaa lukuvuoden aikana. Leirit ovat erinomainen tapa kehittää mm. opiskelijan yrittäjyysvalmiuksia sekä vuorovaikutus- ja neuvottelutaitoja.

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun SHAKE-hankkeen kanssa toteutettu SHAKE 24h -leiri järjestettiin ensimmäisen kerran yhteistyössä keväällä 2017, ja vuonna 2018 saimme jälleen nauttia antoisasta yhteistyöstä toteuttamalla Esedun ja Xamkin yhteistyönä SHAKE 24h -leirin. Tänä vuonna opiskelijatiimit ratkaisivat paikallisten yritysten palveluiden kehittämiseen liittyviä caseja. Tämän kevään leirillä osallistujat tulivat pääsääntöisesti metsäalalta, ja lisäksi osallistujia on metallin puolelta sekä palvelumuotoilun opiskelijoita Xamkilta.

Suomen Yrittäjien Osaavia opettajia – yrittäviä nuoria -hanke mahdollisti Etelä-Savon ammattiopiston, SamiEdun ja Xamkin opettajille palvelumuotoilun koulutuksen lokakuussa 2017 Hotel & Spa Resort Järvisydämessä Rantasalmella. Päivän teemana oli ideoida asiakasprofilointia palvelumuotoilun keinoin. Oli ilahduttavaa, että koulutuksen jälkeen useimmille osallistujille heräsi ki-

pinä siihen, kuinka palvelumuotoilua voisi hyödyntää myös opettajan työssä. Koulutukseen osallistui noin 20 opettajaa. Etelä-Savon ammattiopisto tarjoaa monipuolisia henkilöstön yrittäjyysosaamisen kehittämisen ja syventämisen edellytyksiä.

Kuva 2. Opettajat ratkaisemassa palvelumuotoilun case-tehtävää (kuva: Koponen 2017)

Syyskuussa 2018 lähdemme kokeilemaan uudenlaista mini-camp-konseptia Syke2018, Yrittäjän päivä -tapahtuman yhteydessä Saimaa Stadiumilla. Opiskelijat ovat toivoneet NY 24h -leirin rinnalle myös lyhyempiä kokonaisuuksia, joten lähdemme kokeilemaan toiveiden mukaisesti uudenlaista ja raikasta konseptia eteenpäin innostavalla ja rohkealla otteella.

SPARRAUSTA JA TUKEA OPISKELIJOILLE JA OPETTAJILLE

Tarjosimme kokeiluluontoisesti erillisiä NY-sparrauksia opiskelijoille lukuvuonna 2017–2018. Sparrausten lähtökohtana oli antaa lisätukea ja ohjausta opiskelijoille NY-toiminnan eri vaiheisiin. Kokeiluluontoisia sparrauksia oli tarjolla neljä kertaa lukuvuodessa, ja niiden kunkin kesto oli kaksi tuntia. Sparrauksissa keskusteltiin mm. yrityksen markkinoinnista ja talousasioista, ja niissä oli mukana yrittäjyyden opettaja ja yrittäjyyskoordinaattori.

Hiekkiksen yrittäjyyskasvatushanke (ESR) mahdollistaa opettajille NY-klinikan toukokuussa 2018 Pieksämäellä. NY-yritystoiminta on erittäin innostava opiskelumenetelmä, ja oppilaitoksena haluamme vahvistaa näin myös opettajiemme NY-ohjaajavalmiuksia tarjoamalla tarpeen mukaisesti NY-opeklinikan. Klinikka herätti paljon kiinnostusta. Ope-klinikan vetäjänä toimii Nuori Yrittäjyys ry:n asiantuntija.

Etelä-Savon YES-kummiverkostoon kuuluu tällä hetkellä 17 työelämän edustajaa ja yrittäjää, jotka toimivat mielellään esimerkiksi NY-yrityksen neuvonantajina, opiskelijoiden mentoreina tai asiantuntijoina oppilaitoksen yrittäjyyskasvatustyössä. Lisäksi Pieksämäellä on opiskelijoiden tukena yrityskummi- ja mentoritoimintaa. Etelä-Savon ammattiopistolla oli kunnia saada toteuttaa mentorivalmennus, ja näin alueella on tarjota 14 eri alojen ammattilaista opiskelijoiden yritystoiminnan tueksi. Opiskelija voi esimerkiksi testata mentorilla kehittämisideoitansa. Mentori toimii loistavana sparraajana mm. NY-yritykselle.

MERKITTÄVÄÄ NY-KILPAILUTOIMINTAA

NY Vuosi yrittäjänä -semifinaalit pidettiin helmikuussa kauppakeskus Stellassa, Mikkelissä. Tilaisuus oli myös oivallinen paikka NY-yrityksille esitellä omaa toimintaansa ja myydä tuotteitaan ja palveluitaan.

Esedun opiskelijoista NY-finaaliin pääsi edustamaan toisen vuoden leipuri-kondiittoriopiskelijoiden perustama Pulla & Pätäkkä NY. NY Uskalla Yrittää -finaali järjestetään huhtikuussa Helsingissä. Toisen ja korkea-asteen finaalin voittajat pääsevät edustamaan Suomea Euroopan mestaruuskilpailuissa kesällä 2018 – ja voittoahan sieltä lähdetään hakemaan.

Kuva 3. Pulla ja Pätikkä NY:n edustus semifinaaleissa kauppakeskus Stellassa. Vasemmalta Jenniina Liukkonen, Siiri Paavilainen, Saara Paavilainen ja Eetu Mouhu (kuva: Auvinen 2018)

Lisäksi Esedun puu-artsaanipuolen opiskelija Santeri Järvinen, Särmä Puu NY voitti semifinaaleissa sekä Paras palvelu- että Paras messupiste -kategoriat. Yleisö äänesti suosikikseen parhaasta asiakaspalvelusta Esedun Sara Piekäisen ja Julia Tiihosen Oma Aika NY:n. Parhaita myyjiä palkittiin useampi, mm. pieksämäkeläinen Eetu Argillander, Huoltoukot NY. Kunniamaininnan sai Esedun edustaja Jonna Huopalainen, Auttavat Kädet NY.

YRITTÄJYYSKASVATUSTA JA YRITTÄJYYTTÄ TUKEVIA TAPAHTUMIA

Uudenlainen konsepti, Syke 2018 toteutetaan 5.9.2018 Saimaa Stadiumilla. Valtakunnallista Yrittäjän päivää on vietetty ansiokkaasti jo 21 vuotta, ja tänä vuonna tapahtumaa vietetään myös Etelä-Savossa näkyvästi Saimaa Stadiumilla. Tapahtuma tarjoaa puheenvuoroja, luentoja ja workshoppeja.

Kokeilukulttuuri 2.0 – Uskalla kokeilla – Yrittäjyyskasvatusforum järjestetään huhtikuussa 2018 Savonlinnassa. Tänä vuonna tapahtuman teemoina ovat mm.

yrittäjyysopintojen kehittäminen ja NY Vuosi yrittäjänä -yritystoiminta. Tapah-
tumaa koordinoi SamiEdu ja yhteistyökumppaneina ovat Etelä-Savon ammat-
tiopisto ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu.

Etelä-Savon Yrittäjyyskasvatusforumin juuret ovat vuodessa 2014, jolloin fo-
rum ensimmäisen kerran toteutettiin Mikkelissä. Sen jälkeen tapahtuma on aina
vuosittain toteutettu eri paikkakunnilla. Forumeissa tuodaan esille erinomaisia
esimerkkejä alueen yrittäjyyskasvatustoiminnasta aina varhaiskasvatuksesta kor-
kea-asteelle.

Nuorten foorumi – Kohti unelmia -tilaisuus toteutettiin vuonna 2017 jo viidet-
tä kertaa ja viimeksi se pidettiin Ohjaamo Olkkarissa, Mikkelissä. Upeasta päi-
vän annista pääsivät nauttimaan Esedun opiskelijat ja Xamkin NY -Start Upit.
Kohti unelmia -tilaisuuden tavoitteena oli, että osallistuja löytäisi innostuksen ja
vahvistaisi omaa intoa päästä opinnoissa, työssä ja yrittäjyysideoissa eteenpäin.
Tilaisuuden jälkeen osallistujalla olisi ideoita ja konkreettisia keinoja, joilla hän
voisi toteuttaa tulevaisuuden unelmiaan.

Saimme tapahtumaan mukaan viime vuoden NY-finaalin toisen asteen voitta-
jan, Cristina Pyykkösen, Kätevä Koivu NY:stä. Cristina kertoi osallistujille oman
NY-tarinansa ja rohkeasti kuulijoita rohkeasti tarttumaan uusiin haasteisiin. Ti-
laisuudessa oli mukana myös She lives her dream -yrityksen Media Consultant
Lottie Saahko. Hän lensi Lontoosta asti kertomaan osallistujille oman yrittäjä-ca-
sensa. Vuonna 2018 Nuorten foorumi pidetään Pieksämäellä.

Tuhat nuorta johtajaa, joka tunnetaan myös Päivä johtajana -projektina, toteu-
tettiin vuonna 2017 yhteistyössä Etelä-Savon Kauppakamarin ja Mikkelin Nuor-
kauppakamarin kanssa. Projekti toteutetaan uudelleen tämän kuluvin vuoden
marraskuussa. Päivä johtajana -projektissa opiskelijat pääsevät seuraamaan yrit-
täjän tai johtajan arkea yhden työpäivän ajaksi. Tarkoituksena on avata nuoril-
le erilaista näkemystä työelämään. Viime vuonna Esedusta osallistui projektiin
seitsemän aktiivista liiketalouden opiskelijaa, mikä tuki mainiosti opiskelijoiden
yritystoiminnan ja yrittäjyyden opintoja.

Global Entrepreneurship Week (GEW) on innostava yrittäjyyskonsepti, jota vie-
tetään Etelä-Savossakin marraskuussa 2018. Viikkoa koordinoi Xamkin Pienyri-
tyskeskus ja teemaviikolla toteutetaan monimuotoisia yrittäjyyskasvatukseen ja
yrittäjyyteen liittyviä tapahtumia. Etelä-Savon ammattiopisto vie innolla eteen-
päin yrittäjyyden ilosanomaa myös kansainvälisille areenoille.

RIKAS TOIMINTAVUOSI JA ETEENPÄIN- MENOA LIIKETALouden NY-TOIMINNASSA

Vesa Liukkonen

Yrittäjyys on olennainen osa merkonomikoulutusta jo ammattiosaamisen puolesta, mutta oppimistavoitteiden ja -menetelmien kehittyminen on tuonut uusia toteutustapoja opetukseen. NY-toiminta on yksi oppimismenetelmä, joka valtakunnallisen toiminnan kautta on hyvin tunnettu ja suosittu. Mikkelin merkonomikoulutuksessa on toteutettu NY-yritystoimintaa viiden vuoden ajan ja NY-leirejäkin on järjestetty jo kahdeksan vuoden ajan.

Perinteinen liiketoimintasuunnitelman tekemiseen perustuva yrittäjyyden koulutus on kehittynyt monimuotoiseksi projekteja, kilpailuja ja käytännön toimintaa sisältäväksi pedagogiikaksi. Opetus perustuu edelleen Opetushallituksen antamiin tavoitteisiin ja kriteereihin, mutta sen toteutusta voidaan varioida ja kokeilla uusia menetelmiä. Kaikki kunnia liiketoimintasuunnitelmalle ja SWO-Tille, jotka edelleen ovat osa opetusta.

NY Vuosi yrittäjänä -finaaleihin osallistuminen Helsingissä oli keväällä 2017 uusi aluevaltaus liiketalouden NY-toiminnassa. Moniapupalvelut NY:n opiskelijayrittäjät ottivat rohkeasti haasteen vastaan osallistua valtakunnalliseen NY-kilpailuun, jossa menestys kantoi aina Finlandia-talon juhlatilaisuuteen. Kilpailuun osallistumisen mahdollisti yhteistyö SHAKE-hankkeen kanssa. Kilpailutoiminnasta on tarkoitus tehdä pysyvä osa merkonomikoulutusta.

Lukuvuonna 2016–2017 kaksi ensimmäisen vuoden merkonomiryhmää osallistui SHAKE-hankkeen NY-sparraukseen Mikkelin jäähallilla koulutuksessa, joka oli järjestetty yhteistyössä Jukureiden kanssa. Lisäksi amk:n tradenomiopiskelijat olivat mukana kahdessa yrittäjyyden opetuksen projektissa yhdessä Esedun opettajien kanssa. Xamkilta oli työyhteisöpedagogiopiskelija harjoittelemassa nuorten ohjausta ja yrittäjyystoimintaa merkonomikoulutuksessa keväällä 2017.

Lukuvuonna 2017–2018 on ollut toiminnassa neljätoista toisen vuoden opiskelijoiden NY-yritystä. Lisäksi NY-opiskelijat ovat osallistuneet SHAKE-hankkeen

sparraustilaisuuksiin ja Stellan NY-semifinaaliin ja messuille helmikuussa 2018. SHAKE-hankkeesta on ollut paljon apua ja tukea ison opiskelijaryhmän (34 opiskelijaa) NY-opintojen organisoinnissa ja toiminnan järjestämisessä.

Liiketalouden NY-opiskelijat osallistuivat syksyllä 2017 Xamkillä sosiaalisen median ja NY-kilpailutoiminnan sparrauskoulutuksiin sekä yrittäjyysviikon tapahtumiin. Tilaisuudet ovat olleet onnistuneita. Erityisesti Ilkka Lavaksen luento yrittäjyydestä oli iskevä ja mielenkiintoinen.

NY Uskalla yrittää -semifinaaleissa Stellassa liiketalouden opiskelijoilla oli kahdeksan omaa esittelypistettä, ja loput kuuden NY-yrityksen opiskelijat olivat mukana messujen markkinoinnissa, palautekyselyn toteuttamisessa sekä tapahtuman muissa järjestelyissä. Messut onnistuivat erittäin hyvin ja liiketalouden opiskelijoiden panos oli hyvin merkittävä.

Ensimmäisen vuoden merkonomiopiskelijoille järjestettiin NY 24h -leiri Susiniemessä syyskuussa 2017. Ohjaajina leirillä oli kahdeksantoista vanhempaa merkonomiopiskelijaa. Leiri onnistui hyvin ja parhaat NY-yritykset palkittiin runsailla, paikallisten yritysten lahjoittamilla palkinnoilla. Vuosi vuodelta leirin toiminta on kehittynyt, ja opiskelijaohjaajatkin ovat oppineet vetämään vertaisensa nuorten ryhmiä entistä paremmin.

Vuoden ehdoton kohokohta oli, kun Leivonnaiset NY eli Henna Kamppi ja Vilma Leinonen pääsivät Yleisradion alueuutisiin sekä Yle Areenaan joulukuussa 2017, ja heidän yrityksensä toiminnasta kerrottiin Ylen nettisivuillakin jutussa, jossa kerrottiin yrityksen toiminnan hallitusta lopettamisesta ja jossa yhteydessä pääsimme mukaan esittelemään omaa liiketalouden NY-koulutusta ja NY-toimintaa harjoittavia opiskelijoita.

Kuva 1. Leivonnaiset NY:n yrittäjät Henna Kamppi ja Vilma Leinonen alueellisen NY-semifinaali 2018 -tapahtuman yhteydessä järjestetyillä messuilla kauppakeskus Stellassa (kuva: Mia Pesonen).

Tradenomiopiskelija Anita Sairanen on tehnyt SHAKE-hankkeeseen liittyen opinnäytetyötään sosiaalisen median vaikutuksesta NY-toimintaan osallistumiseen opintojen aikana. Anita järjesti helmikuussa 2018 eri koulutusalojen opiskelijoille haastatteluja liittyen NY-yrittäjyyteen. Kevään aikana odotamme mielenkiintoisia tutkimustuloksia tähän aiheeseen liittyen.

Yleisesti liiketalouden opiskelijat ovat olleet innostuneesti mukana NY-toiminnassa ja SHAKE-hankkeessa lukuvuoden aikana. NY-toiminta vaatii omaa kiinnostusta sekä paljon omaa työtä. Parhaat oppimiskokemukset syntyvät, kun opiskelija ajattelee itse, tekee itse työt sekä saa palkinnon omasta työstään hyvänä palautteena ja joskus rahallisestikin.

Joskus käy niin, että nuoret opiskelijat eivät pysty ottamaan vastuuta ja antamaan panostaan esimerkiksi NY-yrityksen toimintaan tai NY-leirille osallistumiseen. Oppimiskokemukset voivat jäädä huonoiksi ja sekaviksi. Silloin NY ja projektitoiminta voivat olla väärää oppimismetodeja yrittäjyydessä. Joskus tarvitaan enemmän perinteistä opiskelua ja opetusta yrittäjyydenkin saralla. Pääasia on oppia eikä vain kokeilla uusia menetelmiä. Omassa opetuksessani projektit ja tehtävät ovat olennainen osa pedagogiikkaa jo ilman NY-toimintaakin.

Opiskelijoilta vaaditaan tiettyä perusasennetta, ryhmätyötaitoja sekä perusosaamista esimerkiksi liiketaloudessa ja tietotekniikassa, jotta pystyy osallistumaan menestyksellisesti näihin NY-yrittäjyysopintoihin. Yleensä NY-yrittäjyyden opinnoissa pärjäävät opiskelijat menestyvät myös työelämässä ja pääsevät eteenpäin elämässä merkonomiopintojen jälkeen.

VERKOSTOT KOULUTUKSEN JA TYÖ- ELÄMÄYHTEISTYÖN KEHITTÄMISEN TUKENA

Taisto Hirvonen

Oppilaitosten ja työelämän välinen yhteistyö ja sen kehittäminen on puhuttanut jo pitkään, ja sillä nähdään olevan sekä oppilaitoksia ja opiskelijoita että yrityksiä hyödyttäviä mahdollisuuksia. Myös aluekehittämisen näkökulmasta yhteistyö lisää alueelle innovatiivisuutta sekä kokeilujen tuomia uudenlaisia toimintamalleja, joilla on parhaimmillaan mahdollista lisätä alueen vetovoimaisuutta ja kilpailukykyä. Etelä-Savon ELY-keskus on päätöksillään tukenut kahden eteläsavolaisen verkostohankkeen toteutusta, joissa kummassakin tavoitteina ovat olleet työelämäyhteistyön ja yrittäjyyden kehittäminen.

SHAKE – Innovaatiokokeilujen uusi malli -hanke (ESR)

SHAKE-hankkeen keskeisenä tavoitteena oli kehittää ja kokeilla uudenlaisia innovaatioiden kehittämisen ja yritystoiminnan tukemisen toimintamallia. Kokeiluilla pyrittiin saattamaan verkostoituneet oppilaitokset ja opiskelijat tiiviiseen vuorovaikutukseen alueen pk-yritysten kanssa. Hankkeessa lisättiin eri kouluasteiden opiskelijoiden ja opetushenkilöstön yrittäjyys-, työelämä- ja innovaatio-osaamista ja luotiin jatkumoa innovaatiosta kaupalliseksi tuotteeksi sekä yritystoiminnaksi. Hankkeen tavoitteena oli siten parantaa kohderyhmien yrittäjyys- ja työelämävalmiuksia. Hanketta toteutettiin 1.4.2016–30.6.2018 yhteistyössä Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun (Xamk), Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin, Otavan Opiston ja Etelä-Savon ammattiopiston (Esedu) kanssa. (Xamk, 2018).

Hiekkiksen yrittäjyyskasvatushanke (ESR)

Hiekkiksen yrittäjyyskasvatushankkeessa keskeisenä tavoitteena oli turvata oppilaitosten, yritysten ja muiden toimijoiden yhteistyön tuloksena laaja-alainen ammatillinen koulutus Pieksämäellä. Muita tavoitteita olivat mm. oppilaitosten työelämäyhteistyön kehittäminen, yrittäjyyskasvatuksen edelleen kehittäminen, opetushenkilöstön ja oppilaitosyhteistyössä toimivien yritysten henkilöstön osaamisen kehittäminen. Hanke toteutettiin 1.1.2016–30.6.2018 yhteistyössä Pieksämäellä toimivien Etelä-Savon ammattiopiston (Esedu), Diakonia-ammatt-

तिकorkeakoulun (Diak) ja Seurakuntaopiston kanssa. (Esedu, 2018). Molemmissa hankkeissa, joiden toteutukseen tämän artikkelin kirjoittaja osallistui, tavoitteina olivat oppilaitosten työelämäyhteistyön ja opiskelijayrittäjyyden kehittäminen, tosin hankekohtaisia painotuseroja oli. Hankkeita erotti myös se, että SHAKE-hankkeen toteutusalue oli Mikkelin seutu, ja Hiekkiksen yrittäjyyskasvatushanketta toteutettiin Pieksämäen seudulla.

TOISEN ASTEEN AMMATILLISEN KOULUTUKSEN REFORMI

Ammatillisen koulutuksen reformin myötä uusi ammatillisen koulutuksen laki astui voimaan 1.1.2018. Uudet tutkintojen perusteet tulevat voimaan porrastetusti, ja suurin osa tutkinnoista uudistuu 1.8.2018. Uudistettujen tutkintojen sisältö laajenee ja niihin tulee lisää valinnaisuutta.

Keskeisiä tavoitteita koulutuksen uudistamisessa on, että

- Nuorten ja aikuisten koulutus yhdistyy
- Henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma eli HOKS ohjaa jokaisen opiskelijan opintoja
- Työpaikalla tapahtuvan osaamisen hankkimisen määrää lisätään
- Osaamisen hankkiminen työpaikalla perustuu koulutussopimukseen aiemman työssäoppimisen sopimuksen sijaan
- Oppisopimus muuttuu joustavammaksi, jolloin oppisopimus voidaan laatia koko tutkintoon tai yksittäisten tutkinnonosien ajalle
- Opiskelijalla on oikeus saada opetusta, ohjausta ja palautetta riippumatta siitä, millaisessa oppimisympäristössä oppiminen tapahtuu
- Osaaminen osoitetaan näytössä tekemällä käytännön työtehtäviä. (OKM, 2018).

Ammatillista koulutusta tarjoavissa oppilaitoksissa pyritään aiempaa paremmin tunnistamaan ja tunnustamaan opiskelijalla jo ennestään oleva osaaminen, jotta päällekkäiseltä koulutukselta vältytään. Oppilaitoksissa pyritään aiempaa paremmin suunnittelemaan koulutustarjontaa niin, että koulutetaan juuri niihin ammatteihin ja juuri niitä osaamissisältöjä, joita ympäröivä työelämä tarvitsee. Esimerkiksi valinnaisuutta lisäämällä ja paikallisia tutkinnonosia kehittämällä pyritään vastaamaan muuttuviin tarpeisiin. Edellä kerrotut tavoitteet ja niihin johtavat toimenpiteet nostavat ammatillisten oppilaitosten ja työelämän välisen yhteistyön aiempaa merkittävämpään rooliin.

TYÖELÄMÄYHTEISTYÖN KEHITTÄMISTARPEITA

SHAKE-hankkeessa toteutettiin ennen reformin voimaantuloa elo-syyskuussa 2016 kysely, jossa pyrittiin selvittämään mm. Etelä-Savon ammattiopiston (Esedu) ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun (Xamk) opetushenkilöstön, opiskelijoiden ja Mikkelin seudun yritysten näkemyksiä oppilaitosten ja yritysten välisestä yhteistyöstä sekä suhtautumista opiskelijayrittäjyyteen.

Kyselyn tuloksista tehtiin seuraavat yhteistyöhön ja opiskelijayrittäjyyteen liittyvät poiminnat:

- Yli 70 % yrittäjistä ym. oli eri mieltä väitteen kanssa, että oppilaitoksissa on riittävästi työelämäyhteyksiä.
- Työelämäyhteistyön lisäämiseksi esitettiin mm. seuraavia ratkaisuehdotuksia: luennot, kummiyritykset, käytännön kautta oppiminen, työharjoittelun ja oppisopimusten lisääminen sekä oppilaitosten ja työnantajien yhteisten projektien toteuttaminen, joiden tähtäimenä on opiskelijoiden työllistyminen.
- Yrittäjät haluaisivat itselleen lisättävän mahdollisuuksia tutustua opiskelijoihin mm. järjestämällä yritysesityksiä kouluihin.
- Yrittäjämäistä asennetta tulisi korostaa oppilaitosten antamassa valmennuksessa.
- Opiskelijoiden mielestä oppilaitoksilla on tärkeä rooli työasenteiden kehittämisessä.
- Yrittäjistä ym. n. 67 % on eri mieltä väitteen kanssa, että nuoria kasvatetaan yrittäjämäisiksi.
- Opiskelijayrittäjyyttä pitää mielenkiintoisena opetusmenetelmänä 68 % opiskelijoista, 93 % opettajista ym. ja 90 % yrittäjistä ym.
- Opiskelijayrittäjyyttä pidettiin lähes yksimielisesti hyvänä mahdollisuutena kehittää opetusta. (Rantanen 2018).

Kyselyn tulosten mukaan oppilaitosten työelämäyhteyksiä halutaan vahvistaa erilaisten opetus- ja oppimisprosessiin liittyvien käytännön ratkaisujen kautta. Opiskelijoiden yrittäjyysasennetta ja yrittäjämäistä toimintaa halutaan vahvistaa mm. opiskelijayrittäjyyden kautta.

Hiekkiksen yrittäjyyskasvatushankkeessa toteutettiin vuosina 2016–2017 Piekämäen seudun yritysten haastatteluja yhteensä 14 tekniikan alan yrityksessä. Haastattelujen yhteydessä yrittäjille kerrottiin ammatillisen koulutuksen refor-

min keskeisistä tavoitteista sekä Pieksämäen väestön ikärakenteen tuomista erityishaasteista koskien toisen asteen ammatillista koulutusta ja sen toteuttamista. Pieksämäen seudulla nuorten ikäluokkien pieneneminen jatkuu, ja vaarana nähtiin mm. se, että ilman radikaaleja koulutuksen tehostamistoimenpiteitä taloudellisten paineiden kasvun myötä ajaututaan tilanteeseen, jossa ammatillista koulutusta joudutaan karsimaan.

Yhtenä mahdollisena koulutuksen tehostamistoimenpiteenä yrityksille esiteltiin ns. tekniikan alojen koulutuksen klusterimalli, jossa tekniikan aloittavat opiskelijat opiskelisivat yhdessä ensimmäisen lukuvuoden ajan. Klusterimallissa opiskelijoista muodostettaisiin ensimmäiseksi lukuvuodeksi n. 20 opiskelijan sekaryhmät riippumatta siitä, mille alalle opiskelija on hakeutunut. Opiskelijoiden opetussisällöt muodostuisivat neljän Pieksämäellä toteutettavan tekniikan alan (auto-, metalli-, rakennus- ja sähköalan) ensimmäisen lukuvuoden keskeisimmistä opetussisällöistä. Haastattelujen sekä syksyllä 2016 ja keväällä 2017 järjestettyjen innovaatiotyöpajojen yhteydessä yrityksiä pyydettiin ottamaan kantaa suunnitelmiin.

Yritysten yleinen näkemys oli, että

- Tekniikan alojen klusterimalli on kiinnostava, ja yritykset ovat mukana sen kehittämisessä.
- Monialaista osaamista, hyvää asennetta työtä kohtaan, sosiaalisia taitoja ja vastuullisuutta tarvitaan etenkin tekniikan aloilla.
- Työpaikalla tapahtuvan osaamisen kehittämisessä työpaikat ovat mielellään mukana.
- Vierailuryhmiä oppilaitoksista voidaan ottaa vastaan.
- Omista vahvoista osaamisalueista yrittäjät ovat valmiita pitämään sparrausluentoja oppilaitoksissa.
- Näyttöjen toteutus työpaikan työtehtävissä onnistuu.
- Uudistuva oppisopimus kiinnostaa etenkin sen joustavuuden vuoksi.
- Kummiyrittäjyys kiinnostaa ja on mahdollista, jos siitä ei tehdä liian byrokraattista.

Edellisten lisäksi muutamit yritykset korostivat, että

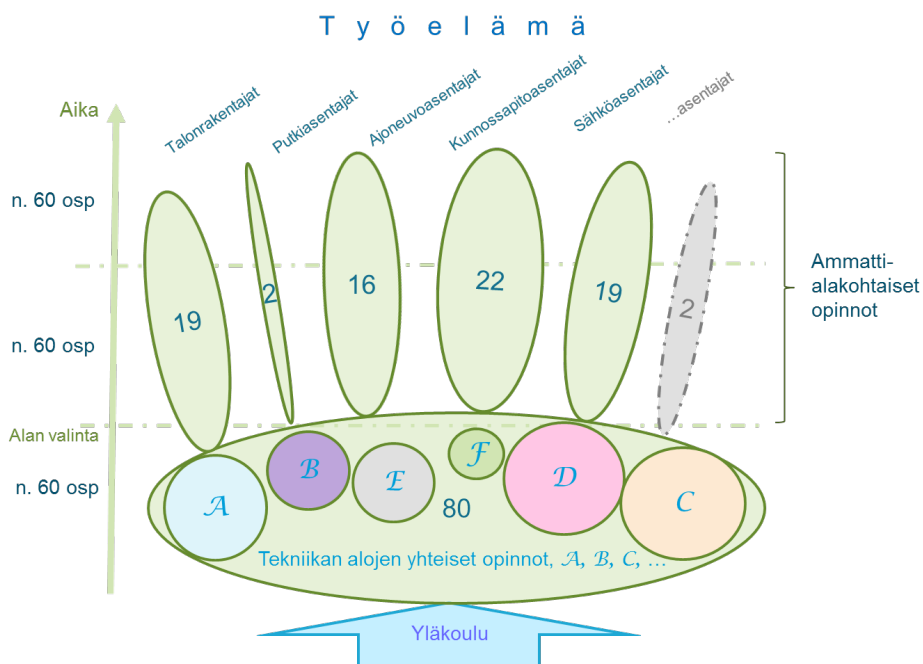
- Työpaikalla tapahtuvan osaamisen kehittäminen tulisi toteuttaa siten, että osastolla on yksi opiskelija kerrallaan, tosin sesonkiaikoina opiskelijoita voidaan ottaa useampikin samaan aikaan.

- Työpaikalla tapahtuvasta opiskelusta tulisi tehdä jatkumo, eli kun edellinen opiskelija on lähdössä, niin uusi tulee tilalle, ja vaihto tapahtuu saat- taen.
- Töiden ennakosuunnittelun osaaminen on tarpeen, jotta aikaa ei menisi esimerkiksi työpisteen ja varaston välillä kulkemiseen.

Haastattelujen ja innovaatiotyöpajojen tuloksia sekä SHAKE-hankkeessa toteu- tetun kyselyn vastauksia hyödynnettiin Pieksämäellä tekniikan alojen koulutuk- sen kehittämisessä. Koulutuksen toteutustavan, sisältöjen, työelämäyhteistyön ja yrittäjyyskasvatuksen kehittämisessä tukeuduttiin yrittäjien ja muiden työelämän asiantuntijoiden, opiskelijoiden ja opetushenkilöstön näkemyksiin, ja tärkeiksi koettuja asioita otettiin mahdollisuuksien mukaan työn alle.

CASE PIEKSÄMÄKI

Pieksämäen tekniikan alojen koulutuksen ja työelämäyhteistyön kehittäminen resursoitiin siten, että kehittämistyön suunnittelu ja koordinointi yrityshaas- tatteluineen ja tiedottamisineen oli osa Hiekkiksen yrittäjyyskasvatushankkeen toteutusta, ja opettajien saamat lisäresurssit koulutuksen ja työelämäyhteistyön kehittämiseen kohdennettiin OKM:n rahoittamista OtaDigi- ja OPPO-hank- keista. Yhteistyön tuloksena Pieksämäen tekniikan aloille kehitetyssä klusteri- mallissa pyrittiin vastaamaan toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformiin, alueen yritysten ilmaisemiin osaamistarpeisiin sekä alueella pienenevien ikä- luokkien tuomiin haasteisiin. Klusterimallissa tekniikan alojen ensimmäinen opintovuosi, n. 60 osp, suunniteltiin kaikille opiskelijoille osaamistavoitteiltaan yhtenäiseksi ja sen jälkeen opiskelijat voisivat jatkaa opintojaan haluamallaan ammattialalla tutkintokohtaisten osaamistavoitteiden mukaisesti.

Kuva 1. Tekniikan alojen klusterimalli. Kuvassa olevat luvut viittaavat opiskelijamääriin, jotka voivat vaihdella aloittain ja vuosittain hyvinkin suuresti (Esedu, 2018)

Klusterimallin kuvaus

Pieksämäen tekniikan alojen klusterimallissa, kuva 1, ensimmäinen vuosi opiskellaan auto-, metalli-, rakennus- ja sähköalan yhteisen toteutussuunnitelman mukaisia opintoja niin, että opiskelijaryhmä opiskelee vuoron perään kullakin alalla noin neljän viikon ajan tehden pieniä projektitöitä. Ammatillisten opintojen rinnalla keskimäärin kahtena päivänä viikossa opiskellaan yhteisiä aineita, kuten matematiikkaa, fysiikkaa ja kieliä. Tutustuttuaan kaikkien alojen työympäristöihin, työturvallisuuteen, keskeisiin työprosesseihin, työvälineisiin ja materiaaleihin opiskelijat voivat jatkaa ja syventää opintojaan haluamallaan ammattialalla. Näin opiskelijoille kertyy osaamista useammalta tekniikan alalta, jolloin heidän valmiutensa työskennellä moniammatillisissa työympäristöissä paranevat.

Vastuullisuuden ja yrittäjämäisen asenteen sekä motivaation vahvistamiseksi opiskelumenetelmäksi on valikoitunut projektityöskentely. Projektien toteutuk-

seen perustuva opiskelu mahdollistaa opiskelijakohtaisesti joustavan työjärjestyksen, jolloin työelämän kanssa tehtävä yhteistyö helpottuu. Taitojen karttuessa opiskelijat voivat valita itselleen vaativampia projekteja, joihin voi sisältyä myös tuotteiden suunnittelua ja hinnoittelua.

Malli mahdollistaa myös muiden kuin auto-, metalli-, rakennus- ja sähköalan opiskelun, mikäli paikkakunnalta löytyy yrityksiä, jotka pystyvät ja haluavat lähteä mukaan koulutuksen toteutukseen solmimalla ensimmäisen lukuvuoden jälkeen oppisopimuksia. Tällöin pystytään vastaamaan yritysten osaamistarpeisiin nykyistä huomattavasti kattavammin ja joustavammin, mikä on myös reformin tavoitteena.

Monialainen osaaminen

Tekniikan alojen yrityksissä on jo pidemmän aikaa oltu huolissaan siitä, että mm. kaupungistumisen myötä nuorten yleinen tekniikan osaaminen on heikentynyt. Aiempina vuosikymmeninä valtaosa lapsista ja nuorista asui maaseudulla, jossa he mm. kotitöiden ja harrastusten kautta harjaantuivat käyttämään monenlaisia työvälineitä ja materiaaleja. Mittaaminen, sahaaminen, vuoleminen, leikkaaminen, naulaaminen, liimaaminen, hiominen, maalaaminen, terien teroittaminen, pienten koneiden ja laitteiden huoltaminen ja korjaaminen ym. puhdetyöt kartuttivat osaamista, jota tarvitaan yhä tänäkin päivänä. Tämä koettiin ammatillisen koulutuksen kehittämistyössä haasteena, johon haluttiin vastata. Kehitettiin monialaista osaamista tuottava klusterimalli, jossa mielekkäällä tavalla pyritään kehittämään eri ammattialoja palvelevaa osaamista.

Yrittäjämäinen asenne

Yrittäjät ovat hyvin usein sanoneet, että ammatitaitoa on enemmän asenteessa kuin tiedossa, miten asioita tulisi tehdä. Työelämässä tiedosta ja osaamisesta ei ole hyötyä, jos asenne työntekoon ei ole kunnossa. Yrittäjämäinen asenne on kirjattu viimeisimpiin opetustavoitteisiin kaikilla kouluasteilla peruskoulusta yliopistoon. Yrittäjämäisen asenteen määrittelyt vaihtelevat hieman, mutta sillä tarkoitetaan asennetta, joka edistää työntekoa ja yrittäjyyttä.

Yrittäjämäinen asenne koostuu useiden määritelmien mukaan mm. vastuullisuudesta, oma-aloitteisuudesta, yhteistyöhalusta, joustavuudesta, kokeilunhalusta ja ratkaisukeskeisyydestä. Projektioppimisessa näistä korostuvat erityisesti

oma-aloitteisuus, vastuullisuus ja ratkaisukeskeisyys, joten menetelmänä se tukee yrittäjämäisen asenteen kehittymistä. Projektien toteutuksen myötä osaaminen ja samalla myös itsetunto kasvaa, jolloin töihin ja haasteisiin tarttuminen on helpompaa. (Skolar, 2018).

Yrittäjyystaidot kehittyvät opiskelijayrittäjyydessä oman kokemuksen kautta. Parhaimmillaan opiskelijayrittäjyydessä yhdistyvät projektioppimisen ja oma-kohtaisen yrittäjyyden haasteet ja myös kannustimet, joten se toimii hyvänä ja motivoivana oppimismenetelmänä.

Ammatillisten perustutkintojen muodostuminen ja paikalliset osaamistarpeet

Toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa perustutkinnot ovat valtakunnallisia, ja ne pohjautuvat Opetushallituksen vahvistamiin tutkinnon perusteisiin. Tutkintokohtaiset ePerusteet määrittelevät kunkin tutkinnon osalta osaamistavoitteet, keskeiset sisällöt ja laajuuden, mutta se miten osaaminen saavutetaan, on jätetty paikallisesti ratkaistavaksi. (OPH, 2018).

Esimerkiksi 1.8.2018 voimaan tuleva autoalan perustutkinto, 180 osp, muodostuu yhteensä 145 osp:n laajuisista ammatillisista tutkinnonosista ja 35 osp:n laajuisista yhteisistä tutkinnonosista. Ammatillisiin tutkinnonosiin sisältyy 90 osp pakollisia ja 55 osp valinnaisia tutkinnonosia. Valinnaisiin tutkinnonosiin voidaan sisällyttää yrittäjyysopintojen ohella 5–15 osp:n laajuinen paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuva tutkinnonosa.

Paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuvan tutkinnonosan tulee sisältää työelämän paikallisten tarpeiden mukaista osaamista, joka soveltuu useamman kuin yhden työpaikan tarpeisiin. Koulutuksen järjestäjä nimeää tutkinnon osan työelämän toimintakokonaisuuden pohjalta ja määrittää sille laajuuden osaamispisteinä. Koulutuksen järjestäjä määrittelee ammattitaitovaatimukset ja osaamisen arvioinnin vastaavasti kuin ammatillisissa tutkinnon osissa. (Opintopolku.fi, 2018).

Edellä olevat määrittelyt mahdollistavat sen, että klusterimallin mukaisten monialaisten osaamistavoitteiden pohjalta voidaan rakentaa työelämän paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin pohjautuva tutkinnonosa, jonka opiskelijat voivat suorittaa jo ensimmäisen opintovuoden aikana. Suunnittelu paikallisen tutkinnonosan toteuttamiseksi on jo aloitettu.

Työelämän asiantuntijat kehittämässä oppilaitoksen toimintaa

Työelämäyhteistyön kehittämisen vauhdittamiseksi Hiekkiksen yrittäjyyskasvatushankkeeseen oli varattu ostopalveluihin yhteensä 10 000 € yritysten asiantuntijoilta hankittaviin osaamispalveluihin. Hankkeen tuella pyrittiin kehittämään oppilaitosten ja yritysten välistä yhteistyötä jo vakiintuneiden työpaikalla tapahtuvan opiskelun ja työelämäfoorumikäytäntöjen (tot. Esedussa) lisäksi mm. yritysten tuottamien asiantuntijapalveluiden ja kummiyrittäjyyden avulla.

Hankkeen rahoitusmalli mahdollisti korvauksen maksamisen yritykselle sovitun asiantuntijapalvelun toteuttamisesta tai yrityskummitoiminnan kehittämisestä. Hankkeen toteutuksen yhteydessä linjattiin, että korvausta voidaan maksaa seuraavan tyyppisistä ammatillisille oppilaitoksille tuotetuista asiantuntijapalveluista:

- Työelämäosaamiseen, yrittäjyyskasvatukseen ja yrittäjyyteen liittyvät sparrausluennot
- Yritysyhteistyön käynnistämiseen ja kehittämiseen liittyviin kehittämistyöryhmiin osallistuminen
- Kummiyritystoiminnan kehittäminen
- Yrityskohtaisten oppimisympäristöjen suunnittelu ja kehittäminen.

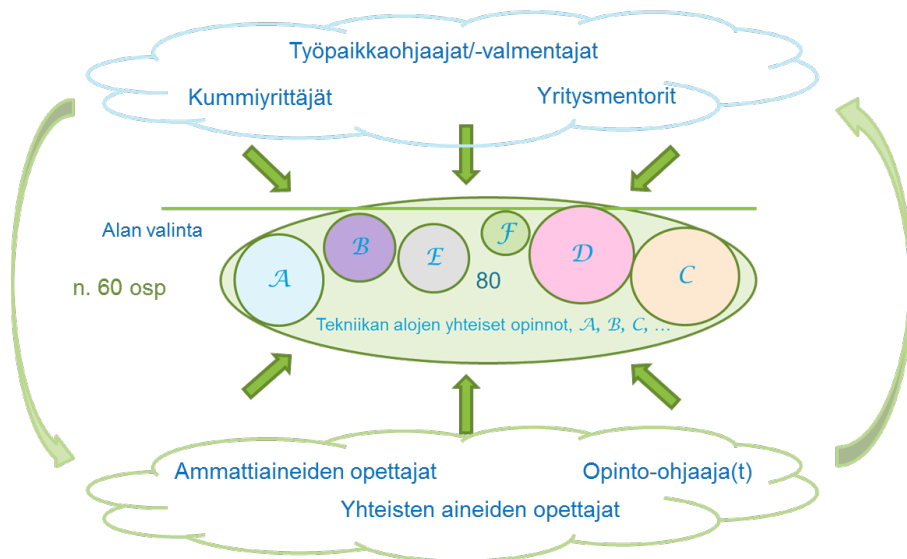
Esimerkkinä paikallisesta työelämäyhteistyön kehittämisestä tässä yhteydessä voi nostaa kummiyritystoiminnan kehittämisen, joka laajennettiin hankkeen toteutuksen yhteydessä koskemaan kaikkia pieksämäkeläisiä kouluja perusasteelta korkea-asteelle. Vuoden 2017 aikana perustettiin koulujen ja oppilaitosten, Pieksämäen kaupungin yrityspalveluiden, yrittäjäjärjestön ja Yrityskummit ry:n Etelä-Savon aluekummin yhteinen työryhmä, joka työsti yhteisen kummiyrittäjyyden konseptin. Konsepti julkistettiin Pieksämäen kaupungin verkkosivuilla syksyllä 2017. (Pieksämäen kaupunki, 2018.)

Kummiyritystoiminta ja sen kehittäminen on ollut esillä useampaan kertaan mm. Pieksämäen Lehdessä, mikä on lisännyt mielenkiintoa asiaa kohtaan. Oppilaitoksissa on jo solmittu useita yrityskohtaisia kummisopimuksia, joiden pohjalta on helpompaa laajentaa oppilaitoksen ja yrityksen välistä yhteistyötä.

Toinen yhteistyötä vahvistava asia on mentoritoiminta, josta Pieksämäellä on kokemusta jo vuodesta 2014 lähtien, jolloin ensimmäiset yritysmentorit koulutettiin. Pieksämäellä haluttiin lisätä koulutettujen mentorien määrää, joten syksyllä 2017 toteutettiin uusi neljän aamupäivän laajuinen yritysmentorien koulutus. Koulu-

tukseen osallistui yhteensä 14 yrittäjäkokemusta omaavaa henkilöä. Osa uusista koulutetuista yritysmentoreista haluaa edistää nimenomaan opiskelijayrittäjyyttä toimien mm. opiskelijaosuuskunnan ja NY-yritysten sparraajana ja neuvonantajana. Osa koulutettujen mentorien yhteystiedoista on koottu Pieksämäen kaupungin yrityspalveluiden verkkosivuille. (Pieksämäen kaupunki, 2018).

Kummi- ja mentoritoiminnan lisäksi useat pieksämäkeläiset yrittäjät ja yrityksissä esimiestehtävissä olevat henkilöt ovat sparranneet opiskelijaryhmiä mm. työelämätaitoihin, yrittäjyyskasvatukseen ja työnhakuun liittyvissä asioissa kuvan 2 mukaisesti. Palaute opiskelijoilta on ollut hyvää.

Kuva 2. Yhteistyötavoite Pieksämäen tekniikan alojen 1. lukuvuoden toteutuksessa (Esedu, 2018).

YHTEENVETO

Oppilaitosten työelämäyhteistyön ja yrittäjyyden kehittämisessä hankkeiden kautta saatu lisäresurssi on osoittautunut tarpeelliseksi, sillä oppilaitosten niukenevat omat resurssit eivät yksin riitä. Pieksämäelle kehittämisresurssia saatiin Hiekkiksen yrittäjyyskasvatushankkeen lisäksi OKM:n rahoittamista OTADIGI omalla työllä ammattiin digitaalisuutta hyödyntäen ja OPPO Oppipojasta osaa-jaksi -hankkeista vuosina 2016–2017. Nämä molemmat OKM:n hankkeet olivat verkostohankkeita, joiden tavoitteena oli mm. opetuksen ja työelämän välisen

yhteistyön kehittäminen. Kehittämistyön tuloksia levitettiin näiden mainittujen verkostohankkeiden kautta useisiin toisen asteen oppilaitoksiin.

SHAKE-hankkeesta kehittämiseen ei lisäresursseja Pieksämäelle saatu, mutta hankkeiden välisen tiedon välittämistehtävän kautta SHAKE-hankkeessa tehdyn selvityksen tulokset olivat käytettävissä. SHAKE-hankkeen selvityksen ja Hiekkiksen yrittäjyyskasvatushankkeen yrityshaastattelujen kautta ilmaistut kehittämistarpeet ohjasivat toteutusta suuntaan, jossa työelämäyhteistyö vahvistuu.

Klusterimallin mukaisen koulutuksen pilottitoteutuksen yhteydessä syntyi ajatus, että mallin pohjalta tulisi laatia paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuva tutkinnonosa. Ajatus vahvistui hankeverkoston tapaamisessa Pieksämäellä 4.10.2017, sillä tapaamiseen osallistuvilla muilla toisen asteen oppilaitoksilla oli samansuuntaisia ajatuksia. Tutkinnonosassa kehitettäisiin opiskelijoiden valmiuksia toimia tekniikan alojen moniammatillisissa työympäristöissä, jollaisia Pieksämäellä on useissa yrityksissä. Tämä kehittämistyö on tätä artikkelia kirjoitettaessa käynnistynyt.

Työelämäyhteistyö Pieksämäellä on vahvistunut meneillään olevan paikallisen tutkinnonosan kehittämisen ja kummiyrittöystoiminnan myötä. Käynnissä on myös mentori- ja kummitoiminnan yhtenäistäminen, joka osaltaan helpottaa ja yksinkertaistaa oppilaitosten ja yritysten välistä yhteistyötä. Yhteistyö Pieksämäen koulujen ja oppilaitosten, kaupungin yrityspalvelujen, Pieksämäen yrittäjien ja Nuorkauppakamarin kanssa on vahvistunut luoden uusia mahdollisuuksia.

Opiskelijayrittäjyys ja sen kehittäminen edellyttävät sekä opiskelijoiden että ope-
tushenkilöstön innostumista asiaan. Kahden kuluneen vuoden aikana asia on ollut esillä Pieksämäellä useampaan kertaan, ja on odotettavissa, että tähän mahdollisuuteen tartutaan pian laajemminkin. Ensimmäisiä askelia tähän suuntaan on jo otettu, sillä pieksämäkeläinen Huoltoukot NY -yritys osallistui kevään 2018 Etelä-Savon Uskalla Yrittää -semifinaaliin.

Perustan kehittäminen työelämäyhteistyölle selvityksineen, haastatteluineen, koulutuksineen ja toimintatapojen mallinnuksineen on ollut mielenkiintoista ja antoisaa. Hankkeen puitteissa tavatuissa yrityksissä suhtauduttiin yhteistyötä edistävien rakenteiden kehittämiseen positiivisesti. Hankkeiden päätyttyä työelämäyhteistyö ja sen kehittäminen jatkuvat ilman näistä hankkeista tulevia lisäresursseja. Tämä tuo eteen mm. taloudellisia haasteita, joihin tulee löytää ratkaisut yhteistyössä eri osapuolten kanssa.

LÄHTEET

Rantanen, M. 2017. Kysely opiskelijoille, opettajille / Opetuksen tukihenkilöille ja työelämäkumppaneille. Syksy 2016. Yhteenveto. Esitys SHAKE-projektin In-nosessiossa 9.2.2017. Luettavissa osoitteessa <https://www.xamk.fi/wp-content/uploads/2016/06/Alkukartoitus-Shake.pdf>

Esedu, 2018. WWW-dokumentti. Hiekkiksen yrittäjyyskasvatushanke. <https://www.esedu.fi/hanke/hiekkiksen-yrittajyyskasvatushanke/> 27.2.2018. Ei päivitystietoja.

OKM, 2018. WWW-dokumentti. Ammatillisen koulutuksen reformi. <http://minedu.fi/amisreformi> 27.2.2018. Ei päivitystietoja.

Skolar, 2018. WWW-dokumentti. Työelämässä asenne on osaamista tärkeämpää. <http://www.skolar.fi/tyoelamassa-asenne-on-osaamista-tarkeampaa/> 26.2.2018. Ei päivitystietoja.

OPH, 2018. WWW-dokumentti. Opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteet. http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet 27.2.2018. Ei päivitystietoja.

Opintopolku.fi, 2018. WWW-dokumentti. Tutkinnon muodostuminen. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/3397336/reformi/rakenne> 27.2.2018. Ei päivitystietoja.

Pieksämäen kaupunki, 2018. WWW-dokumentti. Kummiyritystoiminta. <http://www.pieksamaki.fi/palvelut/yrityspalvelut/> 27.2.2018. Ei päivitystietoja.

Pieksämäen kaupunki, 2018. WWW-dokumentti. Mentoritoiminta. <http://www.pieksamaki.fi/palvelut/yrityspalvelut/> 28.2.2018. Ei päivitystietoja.

POHDINTAA OPISKELIJAYRITTÄJYYDEN MAHDOLLISUUKSISTA ETELÄ-SAVON ALUEELLA

Pekka Hytinkoski

Itä-Suomesta ja Etelä-Savosta on saatu lukea viime vuosina lukuisia uutisia, joissa olemme joko yksi ikääntyneimmistä, heikkotuloisimmista tai sairaskuluiltaan korkeimmista alueista Suomessa – tai kaikkia näitä samaan aikaan. Myös muita otsikoita löytyy. Tilanne on ristiriitainen etenkin nyt, kun niin Euroopan kun Suomenkin talous on taas menossa ylöspäin – quo vadis, Etelä-Savo?

Yrittäjyyskasvatuksen viimeisin aalto on voimakkaan toiminnallinen ja perustuu monesti opiskelijoiden ohjattuun yhteistoimintaan yrittäjämäisessä oppimisympäristössä, kuten Yrityskylä-mallissa, paikallisessa MiniMikkeli-ratkaisussa, 4H-toiminnassa, NY-yrittäjyysmalleissa tai opiskelijaosuustoiminnassa. Useimmiten käytetyt mallit ovat NY-yrittäjyys ja osuuskunnat. Näistä kahdesta NY-ratkaisut ovat erittäin hyvin ohjeistettuja ja aikataulutettuja, osuustoiminnan opetuskäyttöä koskeva tieto taas on ollut enemmän hajallaan. Toisaalta osuuskunta on aina aito yritys toisin kuin NY, mikä tuo mukanaan sekä positiivisia että haasteellisia elementtejä.

Yrittäjyyskasvatuksessa näytti pitkään olevan samanlainen kaari kuin verkko-opetuksen nousussa, uhossa ja arkipäiväistymisessä viime vuosikymmenellä. Kuten noin 15–20 vuotta sitten verkko-opetuksessa, noin 10 vuotta sitten satttiin merkittävästi isoihin yrittäjyyskasvatuksen hankkeisiin. Nämä isot hankkeet tuottivatkin toimintaa, mutta aina nämä uudet kokeilut eivät kuitenkaan juurtuneet riittävästi eri opetustasojen oppilaitosten arkeen. Toisaalta myös kokemukset ”yritys ja erehdys” -metodin kautta voivat tuottaa tärkeää tietoa ja hyötyä. Esimerkiksi korkeimman ope.fi III-tason tieto- ja viestintäteknologian (tv:t:n) opetuskäytön verkostomuotoisesti toteutetun TieVie-koulutuksen (Tenhula 2007) kävi läpi satoja asiantuntijoita, joista useat ovat oletettavasti toimineet niin yksittäisissä koulutusorganisaatioissa kuin maakuntatasolla verkko-opetuksen opetuskäyttöä kehittäen. Voi olla, että verkko-opetuksen kehittämisessä juuri opettajan täydennyskoulutustoiminta toi lopulta kaikista kestäväntä hyötyä. Nyt voidaan miettiä, mitä tämä tarkoittaisi yrittäjyyskasvatuksen näkökulmasta.

LÄHIHISTORIAA

NY-yrittäjyyden hyödyntäminen on lisääntynyt tasaisesti ja kuin hissukseen myös erilaiset opetuskäytössä olleet osuuskunnat ovat lisääntyneet eri puolella Suomea. Esimerkiksi Jyväskylän ammattikorkeakoulun Tiimiakatemia tai Tampereen ammattikorkeakoulun Proakatemia tai erilaisten opetusyhteistyöhankkeiden rohkaisemina on myös muihin oppilaitoksiin perustettu osuuskuntia. Tämä toiminta on usein ollut myös aktiivisten opettajien kiinnostuksesta ja halukkuudesta lähtenyt bottom-up-toimintaa (Troberg & Hytinkoski 2018), vaikka varmasti koulutusorganisaatiot ovat samalla huomanneet toteuttavansa myös aikaisemman yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat -linjauksia ja nyt uusien yrittäjyys-strategioiden toteutusta (top-down) näin myös opetuskäytössä olevia osuuskuntia hyödyntäen.

Myös Etelä-Savossa on kokemusta opiskelijayrittäjyyden opetuskäytöstä, vaikka luultavasti kukaan ei enää edes hahmota kaikkia tällä vuosituhanalla toteutettuja yrittäjyyskasvatuksen kehittämishankkeita, niiden määrää ja yksityiskoh-tia. Sen kuitenkin tiedän, että Mikkelin ammattikorkeakoulun Savonlinnan yksikössä on ollut jo viime vuosikymmenellä opiskelijaosuustoimintaa, kuten myös myöhemmin Mikkelin kampuksella. Välillä toiminta on ollut katkolla, mutta ymmärtääkseni myös Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa (Xamk) toimii nyt opiskelijaosuuskuntia eri kaupunkien kampusalueilla, joista nyt kirjoitushetkellä laajentuneen ammattikorkeakoulun Kotkan kampuksella kenties eniten. Myös Etelä-Savon ammattiopistossa (Esedu) on aikaisemmin tällä vuosikymmenellä hyödynnetty opiskelijaosuustoimintaa. Tiedän myös Pieksämäen DIAK-ammattikorkeakoulun olleen aktiivinen tällä alueella jo viime vuosikymmenellä, sillä siellä on julkaistu jopa opiskelijaosuustoimintaa käsittelevä teos jo yli kymmenen vuotta sitten (Rautasalo, Korhonen, Kuusela, Ylönen & Kivirinta 2007). Nykytilanteesta en ole varma, mutta sen tiedän, että Pieksämäen seurakuntaopistolla toimii osuuskunta, ja myös Esedulla on nyt kirjoitushetkellä osuuskuntatoimintaa Pieksämäen kampuksella.

Pieksämäen pidempi kokemus opiskelijayrittäjyydessä voi näkyä myös siinä, että siellä on otettu vakavia askelia opiskelijayrittäjyyden tukemiseen ja resursointiin eri oppilaitosten yhteistyönä. Myös Joroisten lukiolla on kokemusta osuuskuntatoiminnasta. NY-yrittäjyyttä on taas hyödynnetty pitkään esim. Mikkelin Rantakylän koulussa, kuten nyt myös muissa Mikkelin eri opetustasojen oppilaitoksissa. Ja on hyvin luultavaa, että tästä kuvauksesta puuttuu vielä tietoja muuallakin maakunnassamme jo toteutetusta tai nyt toteutettavasta opiskeli-

jayrittäjyydestä. Mutta tämä edellinen yleiskuvauskin antoi käsityksen siitä, että opiskelijajayrittäjyyden hyödyntäminen opetuksessa ja oppimisessa ei ole Itä-Suomessa uusi juttu. Nyt haluankin seuraavaksi pohtia opiskelijajayrittäjyyden mahdollisuuksia Etelä-Savon maakunnassa.

OPPILAITOS OSANA YHTEISKUNTAA

Monesti kysytään, onko oppilaitos osa yhteiskuntaa. Seuraava kysymys on harvinaisempi: Onko yhteiskunta osa oppilaitosta? Voi olla, että olemme vähitellen tuudittautuneet siihen ajatukseen, että olemme PISA-huippuja eikä meidän tarvitse satsata riittävästi koulutukseemme. Asiahan ei mene näin, sillä nykyinen koulujärjestelmämme on taistelun ja kehittelyn pitkäaikainen tulos. Jos sen kehittäminen ja riittävä rahoittaminen vähenee liian monena vuotena peräkkäin, niin lopulta ”taika on poissa” ja muut maat ajavat ohi.

Näyttäisi siltä, että Mikkelissä Esedu on ollut pitkään keskeinen osa ympäröivää kaupunkia ja maakuntaa. Tilanne lienee sama Savonlinnan SAMIedussa. Tilanne lienee pysynyt samana molemmissa kaupungeissa. Lukiot ovat myös toteuttaneet omaa tehtäväänsä, mutta iso määrä suoritettavia kursseja ja marssi kohti ylioppilaskirjoituksia rajaa niiden mahdollisuuksia toimia osana yhteiskuntaa.

Kriittisen yrittäjyyskasvatuksen edustajat ovat esittäneet, että pohjimmiltaan yrittäjyyskasvatus voi olla opetusjärjestelmässämme kuin Troijan hevonen, jonka avulla yhteiskunnan lisäksi koulun ja opettajakoulutuksen sisään tuodaan yritykset, liberalistiset talouskäsitykset ja markkinatalous (Komulainen, Naskali, Korhonen & Keskitalo-Foley 2011). Oma näkemykseni on, että asiat eivät ole näin mustavalkoisia, vaan sekä yrittäjyyskasvatuksen edut että haasteet on hyvä huomioida omaa toimintaa kehitettäessä. Voi olla myös virhe kritiikittömästi rakentaa yrittäjyyskasvatuksellisia toimintamalleja vanhojen toimintatapojen päälle.

Silti kirjoitin aiemmassa SHAKE-hankkeen julkaisussa yhdessä Eliisa Trobergin kanssa (2017) siitä, kuinka opiskelijayritykset voivat tarjota opetusreformien ja kansallisten opetussuunnitelmien muuttuessa työssäoppimisen ja työharjoittelun mahdollisuuksia koulun ohella. Perustelimme tätä sillä, että voi olla epärealistista olettaa, että luokkahuoneopetuksen vähentyessä ja työssäoppimisen lisääntyessä kaikille opiskelijoille löytyy sopivia oppimisympäristöjä koulun ulkopuolisista yrityksistä. Tässä koulun omat osuuskunnat voisivat olla avuksi. Näitä samoja osuuskuntia voitaisiin hyödyntää myös ammatillisten opettajanopintojen tai ai-

kuiskouluttajan pedagogisten opintojen työharjoittelujaksoissa. Voi myös olla, että yritykset voisivat tehdä erilaisissa projekteissa järkevämmin yhteistyötä opiskelijayrityksen kuin yksittäisten opiskelijoiden kanssa.

YRITTÄVÄ ETELÄ-SAVO

Yritysten määrä oli vuonna 2017 Etelä-Savon maakunnassa laskussa (Tilastokeskus 2017). Paikalliset lehdet ovat myös nostaneet tätä teemaa ansiokkaasti esille joko jo tehdyn yritystalon ja yrittäjävaihdoksen kautta tai tällaisen tarvetta yksittäisissä yrityksissä esiin nostaen. Myös verkkomyynti ja -ostokset ovat haastaneet voimakkaasti paikallisia kivijalkakauppoja. Yrittäjyyskuva kaipaisi ehkä päivittämistä, sillä klassiset yrittäjäroolit ovat usein joko yksittäinen suurmenestyjä tai sitten yksinäinen puurtaja, joka joutuu vastaamaan kaikesta yksin. Tästäkään syystä ei ole mikään ihme, että yhteisyrittäjyys on noussut – erityisesti nuorten keskuudessa – kiinnostavaksi tavaksi yrittää. Ja juuri tällöin puhutaan usein osuuskunnista.

Osuustoimintakeskus Pellervo teetti vuonna 2017 kymmenen vuoden jälkeen osuustoimintayrittäjyyden tunnettuuteen liittyvän tutkimuksen. Tulokset olivat varsin mielenkiintoisia, sillä osuustoiminnan tunnettuus oli kasvanut huomattavasti asteikolla 1–5 (1 = ei tunne ollenkaan; 5: tuntee erittäin hyvin). Vuonna 2007 keskiarvo oli 2,39. Vuoden 2017 keskiarvo oli 3,04. Ja kun vuosittain perustettujen osuuskuntien määrä on pysynyt melko lailla vakiona, niin jotain on tapahtunut tässä vuosien kuluessa. Toinen keskeinen tulos olikin, että osuustoiminnan tuntemus kasvaa iän myötä, mikä ei loogisuudessaan ole mitään kovin yllättävää. Yllättävää oli se, että tällä kertaa myös koulutuksen määrä lisäsi osuustoiminnan tunnettuutta. Kymmenen vuotta sitten tulos tässä oli lähes päinvastainen. Yleensäkin mielikuvat osuustoiminnasta olivat muuttuneet aavistuksen positiivisemmiksi (1 = suhtautuminen erittäin kielteistä; 5 = suhtautuminen erittäin myönteistä), ja vastaajien keskiarvo oli kasvanut vuoden 2007 3,54:sta 3,73:een vuonna 2017. (Kantar TNS 2017.)

Toisaalta osuuskunnasta yritysmuotona voisi olla apua myös toiminimi- ja muille yksin yrittäville, sillä yhteiset osuuskunta-mallissa (Rantanen, Klén & Henry 2016) voivat myös yksinyrittäjät yhdistää voimansa. Tällöin yksittäiset yrittäjät perustavat osuuskunnan juuri yhteistä markkinointia ja yhteisiä palvelujaan (kirjanpito yms.) varten. Nyt sosiaali- ja terveyshuollon järjestämislain uudistuksen lähestyessä monien yksittäisten sosiaali- ja terveysalan toimijoiden yrittäminen

voi muuttua huomattavasti haasteellisemmaksi tulevista muutoksista johtuen. Tässäkin osuuskunta voi tarjota leveämpiä hartioita ja helpottaa hakua viralliseksi toimijaksi, joka voi hyväksyä esim. palveluseleitä.

KOKEILEVA ETELÄ-SAVO

Mitä on kokeilu? Nykypäivänä organisaatiot aluksi suunnittelevat pitkään hankerahalla ja sitten tuottavat toisella hankerahalla sen varsinaisen pilotin. Aito kokeilukulttuuri olisi kuitenkin sitä, että opetusorganisaatiot ryhtyisivät kehittämään omaa toimintaansa myös pienten edullisten, omin varoin toteutettujen kokeilujen kautta. Ja jos yksittäinen kokeilu ei toimi, niin tilanne analysoidaan ja sen kehitystyö lopetetaan. Jos taas jotkut kokeilujen elementit toimivat, niin niitä jatkokehitetään eteenpäin.

Toinen kehityssuunta voisi olla, että tulevaisuuden kokeilussa ja hankkeissa tehtäisiin jotain todella repäisevää. Nyt kun tuntuu siltä, että maakuntamme on monella mittarilla joka tapauksessa vähintäänkin maltillisesti taantuva, ei ole mitään järkeä pelata varman päälle, kuten kaikki muutkin ovat tehneet – ja odottaa erilaisia tuloksia.

Paikallisen MiniMikkeli-oppimisympäristön kehittäminen oli askel oikeaan suuntaan. Siinä tehtiin oma juttu eikä vain kopioitu ideoita muualta. Myös Esedun Pieksämäellä tekemä yhteistyö opiskelijayrittäjyyden alueella on askel oikeaan suuntaan – ideana oli, että opiskelijayritysten ohjaamiseen yhdistetään yhteisiä resursseja. Tämä voisi olla toimiva idea myös Mikkelin alueella: Kun muitakin yrityksiä sparrataan, niin miksei sitten myös opiskelijayrityksiä? Toinen mielenkiintoinen idea voisi olla, ei vain oppilaitososuuskunta, vaan yli paikallisten oppilaitosten menevä osuuskunta opiskeleville ja yrittäjyyshaluisille nuorille sekä nuorille aikuisille. Tätä yritystä opettajat voisivat myös yhdessä eri tilanteista eri ihmisten erilaista osaamista hyödyntäen ohjata.

LOPUKSI

Vaikuttaa siltä, että Etelä-Savon alueella on jo pitkän linjan kokemusta opiskelijayrittäjyydestä. Tämä osoittaa sen, että olemme pysyneet maakunnassamme kehityksen kärjessä yrittäjyyskasvatuksen näkökulmasta. Toisaalta hyvä kysymys on se, olemmeko osanneet tallentaa tietoa tekemistämme kokeiluista jälkikäyttöä

varten? Entä olemmeko onnistuneet pitämään kiinni niistä ihmisistä, jotka ovat olleet suunnittelemassa ja ohjaamassa opiskelijayrityksiä?

Etelä-Savolla on opiskelijayrittäjyyden kehittämisessä enemmän voitettavaa kuin menetettävää. Terve kriittisyys on hyvää, mutta uusia opiskelijayrittäjyyttä tukevia rakenteita kannattaa kuitenkin kokeilla. Meidän tulee seurata, mitä yrittäjyyskasvatuksellisissa kaupungeissa, kuten Jyväskylässä ja Turussa tapahtuu, mutta samalla meidän kannattaa kehittää rohkeasti omia juttujamme. Jos ne eivät lopulta toimi, niin voimme aina benchmarkata käytäntöjä muualta. Näen paikallisten oppilaitosten kesken yhteisesti tuetun opiskelijayrittäjyyden mahdollisuudet erityisen potentiaalisina.

Nuoret voivat edistää opintojaan, ansaita rahaa ja hankkia samalla työkokemusta opiskelijayrityksissä. Rohkaistuina ja ohjattuina nuoret voivat kehittää ja testata niissä myös uusia palvelu- ja tuoteideoitaan. Opiskelijayrittäjyys voi tarjota nuorille erinomaisen oppimisympäristön sekä oppia että soveltaa oppimaansa ja kehittää samalla erilaisia taitoja.

Mikä yhdistää uusia opetussuunnitelmia eri koulutustasoilla? Taitojen merkityksen uusi nousu omaan alaan liittyvän ammattitaidon, yleisten työelämätaitojen sekä oppimis- ja opiskelutaitojen osalta. Oppilaitosten tulisi valmistaa opiskelijaa yhteiskuntaa, työelämää ja myös yrittäjyyttä varten. Mutta taitoja ei tule opettaa vain siksi, että näin tulee täytettyä esim. työelämän tarpeita, vaan siksi, että nuori voisi oman kriittisen ajattelunsa kehittymisen kautta myös muokata oppilaitosta ympäröivää todellisuutta oman luovan toimintansa kautta.

LÄHTEET

Hytinkoski, P. & Troberg, E. 2017. 2017 Kokeilulla yrittäjyyttä ja yhteistyötä: SHAKE – Innovaatiokokeilujen uusi malli. Teoksessa Kantanen, M. & Tornainen, A-M. (toim.) XAMK kehittää: nro 21 Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu.

Kantar TNS. 2017. Osuustoimintatutkimus 2017 – koko väestö. Pellervo-seura (Osuustoimintakeskus Pellervo). Saatavissa: <https://pellervo.fi/osuustoimintatutkimus2017/Osuustoimintatutkimus2017-koko-vaesto-laaja-aineisto.pdf> [viitattu 21.4.2018].

Komulainen, K., Naskali, P, Korhonen, M. & Keskitalo-Foley, S. 2011. Trojan horse of the neoliberal governance of education? Finnish pre- and in-service teachers' implementation of and resistance towards entrepreneurship education. *Journal for Critical Education Policy Studies*, Volume 9, Number 1, 341–374.

Tilastokeskus. 2017. Aloittaneet ja lopettaneet yritykset. Saatavissa: https://www.stat.fi/til/aly/2017/02/aly_2017_02_2017-10-24_fi.pdf [viitattu 21.4.2018].

Troberg, E. & Hytinkoski, P. 2018. Osuustoiminta oppimismallina yrittäjyyteen. Opas opiskelijoiden osuuskuntien perustamiseen ja niiden toiminnan kehittämiseen. Osuustoimintakeskus Pellervo. Tampere: Kirjapaino PunaMusta Oy.

Tenhula, T. 2007. Valtakunnallisesti vaikuttavaa koulutusta. Selvitys valtakunnallisen TieVie-virtuaaliyliopistohankkeen vaikuttavuudesta. Virtuaaliyliopiston julkaisuja 2/07. Suomen virtuaaliyliopiston palveluyksikkö. Helsinki: Paino Multiprint Oy. Saatavissa: http://tievie oulu.fi/julkaisut/Tenhula_T_2007_Valtakunnallisesti_vai_kuttavaa_koulutusta.pdf [viitattu 21.4.2018].

Rantanen, M., Klén, T. & Henry, H (toim.). 2016. Yhteisetu-osuuskunta – joustava paikallisrakenne muuttuvalle maaseudulle. Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti. Raportteja 159.

Rautasalo, E., Korhonen, S., Kuusela, T., Ylönen, S. & Kivirinta, M. 2007. Co-opista Tukevaan. Osuustoiminnan ja yhteisötalouden juurruttaminen osaksi ammattikorkeakouluopintoja. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja D. Työpapereita 41. Tampere: Juvenes Print Oy.

